

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Kateřina Neumannová

Výživné pro nezletilého (srovnávací studie)

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Michaela Hendrychová, CSc.

Katedra občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 15. březen 2015

Prohlašuji, že předkládanou diplomovou práci jsem vypracovala samostatně a že všechny zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

.....

Kateřina Neumannová

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí své diplomové práce doc. JUDr. Michaelae Hendrychové, CSc. za konzultace při psaní této práce a za cenné rady, připomínky a vstřícný přístup.

Obsah

Obsah	- 4 -
Úvod.....	- 1 -
1. Právní úprava výživného v České republice	- 3 -
1.1 Pojem výživné	- 3 -
1.2 Postavení a funkce výživného	- 4 -
1.3 Jednotlivé druhy vyživovací povinnosti.....	- 5 -
1.4 Historický vývoj.....	- 6 -
1.5 Právní současnost	- 8 -
1.5.1 Subjekty vyživovací povinnosti	- 8 -
1.5.1.1 Rodič jako povinný	- 8 -
1.5.1.2 Prarodič jako povinný	- 9 -
1.5.1.3 Dítě jako oprávněný	- 10 -
1.5.2 Předpoklady a rozsah	- 10 -
1.5.2.1 Základní pravidlo vyživovací povinnosti mezi rodiči a dětmi.....	- 10 -
1.5.2.2 Odůvodněné potřeby a majetkové poměry oprávněného.....	- 12 -
1.5.2.3 Schopnosti, možnosti a majetkové poměry povinného.....	- 17 -
1.5.3 Trvání vyživovací povinnosti a práva na výživné	- 21 -
1.5.3.1 Vznik vyživovací povinnosti	- 21 -
1.5.3.2 Změna vyživovací povinnosti	- 22 -
1.5.3.3 Zánik vyživovací povinnosti	- 24 -
1.5.3.4 Obnovení vyživovací povinnosti	- 25 -
1.5.4 Plnění vyživovací povinnosti	- 26 -
1.6 Řízení	- 30 -
1.6.1 Předběžné opatření	- 31 -
1.6.2 Rozsudek.....	- 33 -
1.6.3 Výkon rozhodnutí	- 33 -

1.7 Neplnění vyživovací povinnosti jako trestný čin	- 35 -
1.7.1 Zanedbání povinné výživy	- 35 -
1.7.2 Účinná lítost	- 38 -
2. Výživné v Slovenské republice	- 39 -
2.1 Právní úprava	- 39 -
2.2 Vyživovací povinnost rodičů k dětem	- 40 -
2.3 Minimální výživné	- 45 -
2.4 Náhradní výživné	- 46 -
3. Výživné ve Spolkové republice Německo	- 49 -
3.1 Právní úprava	- 49 -
3.2 Vyživovací povinnost rodičů k dětem	- 49 -
3.3 Minimální výživné a vliv přídatků na dítě na výši výživného	- 51 -
3.4 Düsseldorfské tabulky	- 55 -
3.5 Náhradní výživné	- 58 -
4. Výživné v Rakouské republice	- 60 -
4.1 Právní úprava	- 60 -
4.2 Stanovení výživného	- 60 -
4.3 Náhradní výživné	- 63 -
Závěr	- 66 -
Seznam použité literatury a jiných citovaných zdrojů	- 69 -
Abstrakt	- 76 -
Resümee	- 77 -

Úvod

Instituty rodinného práva nás provází na každém kroku. Právní úprava poskytuje rodině zvýšenou ochranu a péči: rodičovství a rodina jsou pod ochranou zákona a je zaručena i zvláštní ochrana dětí a mladistvých. Toto právo je zakotveno v Listině základních práv a svobod, konkrétně v článku 32 odst. 1.

Výživné a jeho právní úpravu považuji za velmi aktuální a stále se vyvíjející téma. Tvoří významnou součást právních úprav rodinného práva většiny států, neboť je žádoucí tuto problematiku vymezit po právní stránce co nejšetrněji s ohledem na rodinné vazby. Vyživovacích povinností existuje několik druhů, které je možno rozlišit podle toho, mezi kterými osobami tato povinnost vzniká. Jedná se o výživné mezi manžely, výživné rozvedeného manžela, výživné mezi rodiči a dětmi a předky a potomky, výživné a zajištění úhrady některých nákladů neprovdané matce, vyživovací povinnost mezi partnery. Ve své diplomové práci jsem se však rozhodla podrobněji věnovat právní úpravě výživného pro nezletilé dítě, jež si zaslouží pozornost, neboť dítě je subjektem s potřebou vyšší právní ochrany, která je zajištěna i kvalitní a fungující právní úpravou výživného.

Svou diplomovou práci rozdělím do čtyř kapitol. Hodlám se zabývat právní úpravou výživného pro nezletilého ve čtyřech evropských státech, a to v České republice, Slovensku, Německu a Rakousku.

V první kapitole věnované úpravě výživného v České republice v úvodních třech podkapitolách nejprve vymezím obecný pojem výživného a vyživovací povinnosti společně s jeho funkcí ve společnosti a uvedu jednotlivé druhy vyživovacích povinností. Ve čtvrté podkapitole rozeberu historický vývoj výživného od prvních snah o úpravě výživného až po Všeobecný občanský zákoník z roku 1811 a československou právní úpravu a jejich návaznost na současnou českou právní úpravu.

V dalších podkapitolách se nadále podrobněji zaměřím výhradně na právní úpravu výživného pro nezletilého po rekodifikaci soukromého práva v České republice. V páté podkapitole vysvětlím, kdo je subjektem vyživovací povinnosti, tedy oprávněným a povinným z vyživovací povinnosti. S pomocí četné judikatury a odborných článků osvětlím jednotlivá kritéria rozhodná pro stanovení výživného a podmínky, které musí

být splněny, jak na straně povinného, tak i na straně oprávněného, pro přiznání výživného a stanovení jeho rozsahu a výše. Také analyzují vznik a zánik vyživovací povinnosti s uvedením okolností, které vedou ke změně vyživovací povinnosti během jejího trvání či obnově již zaniklé vyživovací povinnosti.

Ačkoli budu na tuto problematiku nahlížet především z hmotněprávního hlediska, za důležitou a neopomenutelnou součást považuji uplatnění práva na výživné u soudu. V krátkosti tedy vysvětlím postup řízení před soudem a následný výkon rozhodnutí s přesahem do trestněprávní oblasti, kde je neplacení výživného za splnění podmínek stanovených předpisy trestního práva považováno za trestný čin. Uvedu tedy i možné způsoby sankcí společně s trendy, které mají pomoci usnadnit vymáhání výživného a přimět povinné subjekty plnit závazek zaplatit dlužné výživné.

V následujících kapitolách se zaměřím na hmotněprávní úpravu v uvedených třech evropských státech. Ve druhé kapitole se budu věnovat právní úpravě vyživovací povinnosti na Slovensku. Nejprve krátce vymezím právní úpravu, základní znaky a principy slovenské právní úpravy a poté v dalších podkapitolách popíšu právní instituty, které v české právní úpravě zůstávají pouze na úrovni úvah a zákonných návrhů. Třetí kapitola zaměřená na právní úpravu výživného ve Spolkové republice Německo bude po úvodním vymezení zákonné úpravy rovněž věnovaná odlišnostem v německé úpravě, které zůstávají českému právu neznámé, jako například Düsseldorfské tabulky anebo minimální výživné. Také poslední kapitola bude poukazovat na rozdíly v úpravě výživného a to v rakouské právní úpravě vyživovací povinnosti.

Cílem práce je celkový rozbor pojmu výživné pro nezletilého především v právní úpravě České republiky a dále v jednotlivých právních úpravách výše uvedených států. Vymezení a popis rozdílů spolu se zaměřením na jejich fungování v praxi, poukázání na jejich výhody a nevýhody spolu se zohledněním návrhů a úvah o převzetí některých institutů z právních řádů uvedených zemí do české právní úpravy, jako jsou tzv. Düsseldorfské tabulky, náhradní či minimální výživné.

1. Právní úprava výživného v České republice

1.1 Pojem výživné

Pojem výživné není v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „občanský zákoník z roku 2012“), účinném od 1.1.2014, stejně jako v předpisech používaných před účinností občanského zákoníku z roku 2012, blíže definován. Zákony vesměs na mnoha místech hovoří jak o výživném (např. výživné mezi manžely), tak i o vyživovací povinnosti (srov. např. rubriku nad pododdílem 4 občanského zákoníku z roku 2012). Termín „vyživovací povinnost“ je považován za přesnější a výstižnější pro označení tohoto institutu rodinného práva.¹ Pojem „výživné“ se však díky praxi stal zažitým a užívaným termínem. Takto je používán pro vymezení určitého majetkového souboru věcí a dalších penězi ocenitelných právních hodnot určených k výživě potřebné osoby, ale také pro vymezení konkrétního plnění, kterou jedna osoba poskytuje druhé, a to na základě rozhodnutí nebo dohody dle existující vyživovací povinnosti.²

Teorie vymezuje pojem výživného dále také např. takto: *„Pod pojmem výživné je třeba rozumět zabezpečování a úhradu osobních potřeb oprávněných fyzických osob, nejenom tedy zabezpečení výživy ve vlastním slova smyslu, ale i uspokojení ostatních hmotných a kulturních potřeb oprávněného subjektu v rozsahu, který je dán odlišně podle jednotlivých druhů vyživovací povinnosti. Výživné může být plněno poskytováním pravidelně se opakujících peněžních dávek, ale může spočívat i v poskytování určitých naturálních plnění, např. bydlení, ošacení, živobytí apod. Za plnění vyživovací povinnosti pokládá zákon i výkon osobní péče o osobu oprávněného.“*³ Jde tedy nejen o samo zajištění výživy, ale i ostatních potřeb, včetně uspokojení potřeby bydlení.

Další pokusy o vysvětlení tohoto pojmu je možno nalézt v četných komentářích, kde jsou definovány další zvláštní rysy vyživovací povinnosti a jí odpovídajícího práva na výživné: *„Je to právo osobní povahy a předpokládá vždy rodinněprávní poměr mezi účastníky. Toto právo nelze přenést ani na straně oprávněného, ani na straně povinného*

---

¹ ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek II (§ 655 až 975)*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 563.

² ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan. *Občanské právo hmotné. 3. Díl čtvrtý: rodinné právo, díl pátý: autorské a patentové právo, díl šestý: dědické právo*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 132; pro srovnání RADVANOVÁ, Senta, ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva: instituty rodinného práva*. 1. vyd., Praha: Beck, 1999, s. 166.

³ HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 3. podstatně rozš. vyd. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 1309.

na třetí osobu,⁴ s dodatkem, že se tohoto práva nelze vzdát (práva na již splatné částky výživného se vzdát lze). Jedná se o právo a povinnost vyplývající přímo ze zákona (vzniká ex lege bez dalšího) v případě, že dojde ke skutečnostem, jimiž zákon podmiňuje jejich vznik, a není tak zapotřebí dalšího právního jednání či rozhodnutí správních či soudních orgánů.

Pokud jde o pojem výživného pro nezletilého lze pro něj použít uvedené vymezení obecného pojmu vyživovací povinnosti. Je ovšem nutno dodat, že vyživovací povinnost není součástí rodičovské odpovědnosti (jako je péče o dítě a jeho ochrana, rozhodování o vzdělání či pracovním uplatnění dítěte, výchova a dohled nad dítětem apod.), z čehož vyplývá, že tyto instituty jsou na sobě nezávislé a vzájemně se nijak nevylučují. Jak uvádí § 874, rozsah a výkon rodičovské odpovědnosti, její omezení, popřípadě zbavení nemá žádný vliv na poskytování výživného a naopak.⁵ Samostatné postavení vyživovací povinnosti a práva na výživné se promítá i do jejich nezávislosti na nabytí zletilosti či svéprávnosti oprávněným. Avšak nezletilému dítěti je poskytována přeci jen zvýšená právní ochrana, i když dosažení zletilosti a plné svéprávnosti se projeví převážně v procesním ohledu.

1.2 Postavení a funkce výživného

Vyživovací povinnost a právo na výživné patří mezi povinnosti a práva, která v rámci soukromého práva vyplývají přímo ze zákona. Jsou podstatnou součástí rodinného práva jako majetková povinnost a právo, i když se zde projevuje i osobní prvek, jelikož vznik a existence práva na výživné a vyživovací povinnosti předpokládají existenci určitého osobního vztahu mezi osobou oprávněného a povinného. Zákon úpravou vyživovací povinnosti a práva na výživné, spolu s vymezeným okruhem oprávněných a povinných osob, podmínek, předpokladů a kritérií, které je nutno splnit, zdůrazňuje a zabezpečuje především ochranu slabší strany, kterou představuje oprávněný, který má právo na výživné vůči tomu, kdo má vyživovací povinnost.⁶

---

⁴ HOLUB, Milan, NOVÁ, Hana, PTÁČEK, Lubomír, SLADKÁ HYKLOVÁ, Jana. *Zákon o rodině s komentářem, judikaturou a předpisy souvisejícími*. 9. vyd. Praha: Leges, 2011, s. 315.

⁵ SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekonstrukci soukromého práva*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 107.

⁶ ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan. *Občanské právo hmotné. 3, Díl čtvrtý: rodinné právo, díl pátý: autorské a patentové právo, díl šestý: dědické právo*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 132 – 133.

Základní funkcí vyživovací povinnosti je funkce alimentární, tedy výživa a zajištění přežití oprávněného, přičemž se jedná o projev očekávané a předpokládané rodinné solidarity a soudržnosti. Tvoří jednu z forem pomoci v hmotné nouzi, jejíž podstatou je rodina a kterou ukládá zákon. Zákon chápe právní úpravu vyživovací povinnosti jako kogentní, jelikož se nevztahuje pouze k zájmům oprávněné osoby, ale plnění či neplnění ovlivňuje veřejný pořádek a je věcí obecného zájmu.⁷ Při hodnocení tohoto institutu jako předmětu obecného zájmu na ochraně života a zdraví slabší strany je nutné zohlednit rovněž principy a zásady soukromého práva, uvedené v Dílu 1 občanského zákoníku z roku 2012 (například právní zásadu dobrých mravů nebo zákazu zneužití práva).⁸

1.3 Jednotlivé druhy vyživovací povinnosti

V občanském zákoníku z roku 2012 a souvisejících předpisech je uvedeno několik druhů vyživovacích povinností, které lze vymezit následovně:

- a) Výživné pro nezletilého
- b) Výživné pro zletilého
- c) Vyživovací povinnost dětí k rodičům
- d) Vyživovací povinnost mezi ostatními příbuznými
- e) Výživné mezi manžely (§ 697)
- f) Výživné rozvedeného manžela (§ 760 a násl.)
- g) Výživné a zajištění úhrady některých nákladů neprovdané matce (§ 920)
- h) Výživné mezi registrovanými partnery (zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství)
- i) Právo na zaopatření (§ 1665 až 1669)

Ze zákonné úpravy § 910 odst. 2 však vyplývá, že vyživovací povinnost rodičů k dětem má přednost před vyživovací povinností prarodičů či dalších příbuzných k dítěti. Specifické postavení právní úpravy výživného pro nezletilého lze také dovodit z dalších ustanovení občanského zákoníku z roku 2012, v nichž je uvedeno právo dítěte na sdílení zásadně shodné životní úrovně s rodiči, zatímco u vyživovací povinnosti dětí

---

⁷ ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek II (§ 655 až 975)*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 560.

⁸ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, TELEČEK, Ivo. Výživné v novém občanském zákoníku, *Bulletin advokacie*. Praha, č. 3/2014, s. 24, 25.

k rodičům se uvádí pouze právo na slušnou výživu a u ostatních druhů vyživovacích povinností není uvedeno žádné kvalitativní hledisko.⁹

1.4 Historický vývoj

Ochrana dětí byla v minulosti svěřena především otci, který jako pater familias zaujímal klíčové místo v rodině. Institut římského práva patria potestas neboli moc otcovská tvořil po staletí základ úpravy ochrany nezletilých osob. Už za panování císaře Oktaviána Augusta byla otci uložena povinnost poskytovat dětem patřičnou výživu.

Významnou kodifikací vzájemných práv rodičů a dětí, která rovněž upravuje moc otcovskou, je Všeobecný občanský zákoník z roku 1811 (Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch, ABGB), který tento římskoprávní institut převzal. Otci náležela povinnost starat se o výživu dítěte, přičemž výchova a starost o jeho zdraví příslušela matce. Také se zde stanovovalo, že náklady a úsilí vynaložené na výchovu dítěte nepředstavovaly žádný nárok pro rodiče na podíl z budoucího majetku jejich potomka. Pokud by se však rodiče ocitli v hmotné nouzi, měli jejich potomci povinnost je zabezpečit. V této úpravě je v podstatě položen základ vyživovací povinnosti dětí k rodičům. Jednou z možností zániku této moci bylo však zanedbání výživy a výchovy dětí. Všeobecný občanský zákoník tedy již zohledňoval neplnění výživného a postihoval jej.¹⁰

Po rozpadu Rakousko-uherské monarchie a vzniku samostatného Československa v roce 1918 došlo k převzetí dosavadní úpravy zákonem č. 11/1918 Sb. z. a n. (recepční norma), který rovněž zakotvoval vedoucí postavení muže v rodině, jemuž náležela moc otcovská.¹¹ Pokud jde o další úpravu rodinného práva, je třeba zmínit zákon č. 4/1931 Sb., na ochranu osob oprávněných požadovat výživu nebo zaopatření (alimentační zákon), který chránil zájmy jak manželských, tak nemanželských dětí.

Velkou řadu změn však přinesl zejména zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném, který nabyl účinnosti 1. ledna 1950, a jímž došlo k vyčlenění úpravy rodinného práva

---

⁹ SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekodifikaci soukromého práva*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 109.

¹⁰ SLAVÍČKOVÁ, Pavla. *Právní ochrana dětí v období prvních kodifikací*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2012, s. 36, 41 - 42.

¹¹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo, 2. opravené a doplněné vydání*. Brno: Masarykova univerzita, Doplněk, 2001, s. 22, 24.

z občanského zákoníku, ke sjednocení úpravy pro celé Československo a zrovnoprávnění dětí bez ohledu na manželský či nemanželský původ.¹²

Zákon o rodině a vliv rekonstrukce

Zákon o rodině č. 94/1963 Sb. (dále jen „zákon o rodině z roku 1963“), platný a účinný do 31. 12. 2013, jehož vydání bylo reakcí na novou Ústavu z roku 1960 a který navázal na předchozí úpravu a zpřehlednil ji, neznamenal výrazný zlom. Oproti tomu jeho novela, zákon č. 91/1998, přinesla řadu změn, jak v úpravě rozvodu manželství, tak ve vztahu rodičů a dětí, kde došlo ke zvýšení ochrany nezletilých, a to i z hlediska jejich majetkových práv jako je právo na výživné.¹³ Poprvé se zde totiž objevuje právo dítěte sdílet životní úroveň rodičů¹⁴ a postupně dochází k opuštění spotřebního charakteru výživného.

S občanským zákoníkem z roku 2012, účinným od 1.1.2014, došlo k začlenění rodinného práva do jednoho kodexu občanského práva. Současná právní úprava výživného, obsažená v části druhé občanského zákoníku z roku 2012, však dle důvodové zprávy a odborných článků v podstatě obsahově navazuje na předchozí úpravu zákona o rodině, ve znění jeho novel, a došlo pouze k jejím formulačním změnám, přičemž „*dosavadní výklady soudní praxe je dobře možné použít.*“¹⁵ Lze tedy i nadále vycházet z dosavadní judikatury ohledně kritérií pro stanovení výživného a dalších souvisejících pojmů.

Za zásadní změnu je však nutno považovat změnu systematiky¹⁶, jelikož právní úprava vyživovací povinnosti se stala součástí občanského zákoníku z roku 2012, v rámci něhož již nejsou všechna ustanovení vztahující se k vyživovací povinnosti upravena společně v jedné části. Výživné pro nezletilého je upraveno v části 2., hlava 2, pododdíl 4 s názvem Vyživovací povinnost, který vymezuje vzájemnou vyživovací

---

¹² VESELÁ, Renata a kol. *Rodina a rodinné právo, historie, současnost a perspektivy*. 2. vyd. Praha: EUROLEX BOHEMIA s.r.o., 2005, s. 77, 89.

¹³ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo, 2. opravené a doplněné vydání*. Brno: Masarykova univerzita, Doplněk, 2001, s. 29 - 30.

¹⁴ HOLUB, Milan, NOVÁ, Hana, PTÁČEK, Lubomír, SLADKÁ HYKLOVÁ, Jana. *Zákon o rodině s komentářem, judikaturou a předpisy souvisejícími*. 9. vyd. Praha: Leges, 2011, s. 321.

¹⁵ Důvodová zpráva k NOZ (konsolidovaná verze) k § 911 a 912, dostupné na <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>.

¹⁶ Důvodová zpráva k NOZ (konsolidovaná verze) k § 910, dostupné na <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>.

povinnost mezi rodiči a dětmi a dalšími předky a potomky (§ 910, § 915), ale i výživné a zajištění úhrady některých nákladů neprovdané matce (§ 920). Závěr pododdílu tvoří Společná ustanovení o výživném (§ 921 až § 923), jež se věnují splatnosti výživného, přiznání výživného a časovému hledisku, změně poměrů, možnostem soudu ohledně zvýšení či snížení výživného a vracení spotřebovaného výživného.

1.5 Právní současnost

1.5.1 Subjekty vyživovací povinnosti

Subjekty vyživovací povinnosti jsou příbuzné osoby v řadě přímé a tyto osoby se stávají subjekty vyživovací povinnosti vždy v případech uvedených v zákoně. I když tyto osoby mají ze zákona právo na výživné a jiné osoby jsou povinny jim ho poskytnout, musí ještě splňovat zákonem vymezené podmínky a předpoklady, aby jim mohlo být právo na výživné soudem přiznáno.¹⁷

1.5.1.1 Rodič jako povinný

Povinnými jsou vždy rodiče oprávněného dítěte, tedy otec a matka, přičemž rozhodující v tomto případě je právní rodičovství. Matkou dítěte je dle § 775 žena, která dítě porodila. Otcem dítěte je muž, kterému svědčí jedna z domněnek otcovství (§ 776 a násl.). Vyživovací povinnost má tedy plnit muž, kterého za otce považuje právo. Pokud později dojde k popření otcovství dosavadního právního otce a určení nového otce, plní vyživovací povinnost od právní moci rozsudku nově určený otec. Původní právní otec však může po nově určeném otci požadovat náhradu z titulu bezdůvodného obohacení. V právním postavení rodiče se nachází i osvojitel dle rozhodnutí soudu o osvojení, a to ode dne právní moci tohoto rozhodnutí.¹⁸

Vyživovací povinnost nezavazuje rodiče solidárně, ale vždy každého rodiče zvlášť. U každého z rodičů se určí jeho vyživovací povinnost k dítěti samostatně. Zohledňují se jeho možnosti, schopnosti a majetkové poměry, a jen v případě, že jeden rodič není schopen z objektivních důvodů plnit svou vyživovací povinnost, rozšíří se případně povinnost druhého z rodičů. Jelikož vyživovací povinnost není součástí rodičovské

---

¹⁷ RADVANOVÁ, Senta, ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva: instituty rodinného práva*. 1. vyd., Praha: Beck, 1999, s. 167.

¹⁸ SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekonstrukci soukromého práva*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 112 - 114.

odpovědnosti, není rodič zbaven rodič své zákonné povinnosti plnit výživné, ani pokud dojde k omezení či zbavení rodičovské odpovědnosti (§ 874), svěřeni dítěte do pěstounské péče (§ 961), ustanovení poručníka (§ 939) či ke svěřeni dítěte do péče jiné osoby (§ 956). K úpravě výživného ve vztahu k rodičům dojde i v případě, kdy se dítě umisťuje do ústavní nebo ochranné výchovy (§ 975).

Poněkud specifickým případem při stanovení rozsahu vyživovací povinnosti se jeví postavení rodiče, pokud je podnikatelem, nezaměstnaným nebo je ve výkonu trestu.¹⁹ Těmto případům se budu blíže věnovat v bodu 1.5.2.3.

1.5.1.2 Prarodič jako povinný

V případě, že rodiče nejsou schopni vzhledem ke svým možnostem, schopnostem a majetkovým poměrům plnit vyživovací povinnost vůči dítěti, či jeden z rodičů zemře nebo je ve vězení, vznikne vyživovací povinnost nejbližším příbuzným ve vzestupné linii, většinou prarodičům. Tato vyživovací povinnost nevzniká nově, neboť již existuje, avšak se suspenzivní podmínkou, že rodiče nebudou moci plnit svou povinnost vyživovat. Soud však může určit plnění výživného jak rodičům, tak i prarodičům, pokud rodič není schopen sám výživné zcela pokrýt a zajistit základní potřeby dítěte.

Rozdílem je, že pro prarodiče jako povinné osoby neplatí § 915, který zmiňuje výslovně jen rodiče: na prarodiče ani další povinné se pravidlo o zásadně shodné životní úrovni nevztahuje.²⁰ Pokud jde o prarodiče, jsou výživné povinni poskytovat oprávněnému zásadně všichni (rodiče matky i otce, popř. i další předci). Rovněž zde platí § 914, který vymezuje výživné jako dílčí závazek, a rozsah vyživovací povinnosti se určí s ohledem na individuální osobu povinného prarodiče.²¹

---

¹⁹ ŠVESTKA, Jiří, DVORÁK, Jan, FIALA, Josef, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek II (§ 655 až 975)*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 574, 577.

²⁰ SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekonstrukci soukromého práva*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 112 - 114.

²¹ ŠÍNOVÁ, Renata, ŠMÍD, Ondřej, JURÁŠ, Marek a kol. *Aktuální problémy rodinněprávní regulace: rodičovství, výchova a výživa nezletilého*. 1. vyd. Praha: Leges, 2010, s. 201.

1.5.1.3 Dítě jako oprávněný

Dítětem je označována dle Úmluvy o právech dítěte lidská bytost mladší osmnácti let, pokud dle právního řádu, který se na ni vztahuje, nedosáhla zletilosti dříve.²² Jedná se o osobu příbuznou v prvním stupni v přímé linii, o tzv. nejbližšího potomka. Sám občanský zákoník z roku 2012 však žádnou definici pojmu dítě nenabízí, ale na mnoha místech hovoří o dítěti v různých souvislostech. Hlavně o nezletilém dítěti, které nenabýlo plnou svéprávnost, přičemž plně svéprávným se člověk stává zletilostí, které se nabývá dovršením osmnácti let (§ 30 odst. 1). Plně svéprávným se však dítě může stát i před dosažením zletilosti, a to za podmínek § 672 odst. 2 (uzavření manželství), nebo díky návrhu nezletilého na přiznání svéprávnosti dle § 37.

V rámci úpravy vyživovací povinnosti poskytuje zákon nezletilým dětem, které nejsou plně svéprávné, zvýšenou ochranu pokud jde o započtení, výhody nevracení již spotřebovaného výživného či úpravy změny poměrů.²³ Pokud dítě již nabylo zletilosti, dochází ke změnám převážně v rámci procesního práva, kdy dochází k zúžení počtu účastníků a zletilé dítě nadále vystupuje na straně oprávněného samostatně.²⁴

1.5.2 Předpoklady a rozsah

Předpokladem vzniku vyživovací povinnosti a práva na výživné je rodinný poměr mezi povinným a oprávněným, který spolu s dalšími předpoklady tvoří základní kritéria pro určení výše výživného a délky jeho trvání. Těmito dalšími předpoklady jsou stav odkázanosti (neschopnost se sám živit, § 911), odůvodněné potřeby a majetkové poměry (§ 913) spolu s právem na zásadně shodnou životní úroveň s rodiči (§ 915 odst. 1) na straně oprávněného. Na straně povinného pak jde o jeho schopnosti, možnosti a majetkové poměry (§ 913).

1.5.2.1 Základní pravidlo vyživovací povinnosti mezi rodiči a dětmi

Základním pravidlem vyživovací povinnosti mezi rodiči a dětmi je objektivní neschopnost oprávněného dítěte se samostatně živit, t.j. jeho stav odkázanosti na

---

²² článek 1 Úmluvy o právech dítěte, vyhlášené Valným shromážděním OSN dne 20. listopadu 1989, dostupná na <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/umluva-o-pravech-ditete.pdf>.

²³ ŠVESTKA, Jiří, DVORÁK, Jan, FIALA, Josef, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek II (§ 655 až 975)*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 576.

²⁴ KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Vyživovací povinnost po rekodifikaci*. 1. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 50.

poskytnutí výživy povinným. Oprávněný není schopen sám si zajistit všechny své potřeby, jako například hmotné, kulturní a bytové.²⁵ Toto výchozí pravidlo pro přiznání výživného upravené v § 911 je nutno doplnit potvrzením, že oprávněný opravdu nemá žádný nebo velice nízký vlastní příjem či majetek, který by postačoval k pokrytí základních potřeb.²⁶

Uvedené základní pravidlo je vhodné doplnit o právo na zásadně shodnou životní úroveň, které předchází hledisku odůvodněných potřeb oprávněného (§ 915 odst. 1) a o možnost tvorby úspor (§ 917), jež jsou důkazem, že výživné již nemá jen spotřební charakter. Oprávněný tak má právo i na takové výživné, které svou výší přesahuje hledisko odůvodněných potřeb, pokud to ekonomická situace povinného dovoluje, přičemž se životní úroveň hodnotí u každého z povinných rodičů zvlášť s ohledem na jejich příjmovou stránku, celkový majetek a způsob života. V případě jejich příliš nízké životní úrovně má však oprávněný právo na výživné od svých prarodičů (či dalších příbuzných) a nesleduje tak životní úroveň svých rodičů.²⁷

Při stanovení vyživovací povinnosti je nutno zohlednit také hledisko dobrých mravů vymezené v § 2 odst. 3 ve spojení se zákazem zjevného zneužití práva (§ 8). Rozpor s dobrými mravy může být důvodem nepřiznání práva na výživné, přičemž „*je nepochybné, že toto ustanovení a s tím související skutková zjištění svědčící pro jeho aplikaci je nutno spojovat s oprávněným, tj. s chováním či jednáním osoby, která se výživného proti povinnému domáhá.*“²⁸ Jestliže se tedy oprávněné dítě ke svému rodiči, chová nevhodným způsobem hraničícím s dobrými mravy, je v podstatě nepřijatelné, aby mu bylo výživné poskytováno či přiznáno. Rozpor s dobrými mravy je třeba v řízení prokázat, přičemž „*u nezletilého dítěte by takové úvahy bylo možno odvozovat nejdříve snad při dosažení patnáctého roku jeho věku, kdy se s dosažením této věkové hranice dítěti rozšiřuje okruh práv a povinností i v oblasti pracovně právních vztahů,*

---

²⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 21. 4. 2011 II. ÚS 3113/10.

²⁶ ŠVESTKA, Jiří, DVORÁK, Jan, FIALA, Josef, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek II (§ 655 až 975)*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 564.

²⁷ SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekonstrukci soukromého práva*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 134 - 135.

²⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 15. září 2005, III. ÚS 606/04.

*trestně právních vztahů atd.*²⁹ Příkladem zneužití práva na výživné může být tzv. studium pro studium, kdy je výživné požadováno po nepřiměřeně dlouhou dobu.³⁰

1.5.2.2 Odůvodněné potřeby a majetkové poměry oprávněného

Nutným předpokladem pro stanovení výživného je existence odůvodněné potřeby oprávněného. Ta má být kryta v plném rozsahu, ať už se jedná o potřebu běžnou či zcela mimořádnou, opakující se či jednorázovou, protože „v rozhodnutí o rozsahu vyživovací povinnosti rodičů k dítěti bude vyjádřena zásada úměrnosti životní úrovně dítěte životní úrovni rodičů, aby i zvýšené potřeby, které lze dítěti z příjmu otce poskytnout, byly zajištěny výživným stanoveným v odpovídající míře“.³¹ Judikatura dále specifikuje, že „odůvodněné potřeby, k nimž soud přihlíží při určení výživného pro dítě, jsou různé podle okolností konkrétního případu; jsou odvislé především od věku a zdravotního stavu dítěte, jeho fyzické a duševní vyspělosti, způsobu a obsahu jeho přípravy na budoucí povolání a celkové uplatnění ve společenském životě, výše event. vlastních příjmů atp. Ovšem odůvodněné potřeby dítěte neurčují toliko tyto okolnosti; jsou bezprostředně ovlivňovány i schopností a možnostmi rodičů“.³²

Odůvodněné potřeby s přibývajícím věkem oprávněného narůstají. V prvních letech života mezi odůvodněné potřeby spadá i zajištění osobních potřeb ve spojitosti s narozením (dětská výbavička, speciální strava, kočárek, pleny, atd.)³³ Dalším obdobím v životě oprávněného, které vede k vzrůstu nákladů na splnění odůvodněných potřeb, období povinné školní docházky a finanční náročnost zájmových kroužků, sportovních či uměleckých aktivit oprávněného, lyžařských kurzů a školních výletů.³⁴

Výrazná změna přichází s nástupem oprávněného na střední školu, na které se oprávněný připravuje na výkon budoucího zaměstnání, či následně na vysokou školu, kde v této přípravě pokračuje a dochází k prohlubování znalostí. „Může nastat i případ, kdy toto další studium na studium předchodí přímo navazovat nebude, nicméně z konkrétních okolností bude zřejmé, že i tak je třeba preferovat zájem na zvýšení

²⁹ Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 24.4. 2006, 10 Co 976/2005.

³⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 30. září 2014, II ÚS 2121/14.

³¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 3. prosince 1965, sp. zn 5 Cz 112/65.

³² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 3. prosince 1965, sp. zn 5 Cz 112/65.

³³ HOLUB, Milan, NOVÁ, Hana, PTÁČEK, Lubomír, SLADKÁ HYKLOVÁ, Jana. *Zákon o rodině s komentářem, judikaturou a předpisy souvisejícími*. 9. vyd. Praha: Leges, 2011, s. 366.

³⁴ KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Vyživovací povinnost po rekodifikaci*. 1. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 45.

kvalifikace dítěte“³⁵. V takovém případě má oprávněný rovněž nárok na poskytnutí výživného a krytí odůvodněných potřeb. Dále je nutno přihlédnout k pečlivosti a zájmu o studium týkající se přípravy na výkon budoucího zaměstnání, přičemž „*povinností studujícího nezletilého je cílevědomá a soustavná příprava na budoucí povolání, která ve své podstatě představuje společensky akceptovanou alternativu k výkonu pracovní činnosti. Za situace, kdy studium nezletilého nenese znaky soustavnosti a cílevědomosti, nelze na rodiči spravedlivě požadovat, aby vynakládal peněžní prostředky, které by ve svém výsledku nepřispívaly k osobnímu rozvoji dítěte.*“³⁶ U již zletilého oprávněného se pak předpokládá, že již má jasnou představu o své budoucnosti, ke zvolenému studijnímu oboru má předpoklady a lze očekávat, že studium dokončí a posléze se i v daném oboru uplatní. Dle názoru Ústavního soudu není studium pro studium, či studium ze zájmu součástí pojmu odůvodněná potřeba a nevztahuje se na něj právo na výživné. Dále se zdůrazňuje, že musí jít o racionální přípravu na budoucí povolání a je třeba se zabývat i přístupem ke studiu či studijními výsledky, přičemž nemá jít pouze o doplňkové a nadstandardní získávání znalostí. Předmětem hodnocení by měla být hlavně účelnost studia, „*nemělo by totiž jít o studium samoučelné, kterým by si vyživovaná osoba pouze takzvaně prodlužovala mládí.*“³⁷ Za racionální přípravu je však možno považovat účast na zahraničních studijních pobytech (například studijní výjezdy prostřednictvím programu Erasmus), které jsou oprávněnému nabízeny institucí, jež ho připravuje na budoucí zaměstnání a jsou tak kryty výživným.³⁸

Rovněž náklady na zdravotní péči, které jsou různorodé a leckdy velmi vysoké, je nutno zohlednit při hodnocení odůvodněných potřeb. Může se jednat o náklady spojené s pořízením brýlí či kontaktních čoček, náklady v oblasti stomatologické péče, různá očkování nehrazená zdravotní pojišťovnou. Dále se může jednat o náklady vznikající v souvislosti s různými alergiemi nebo dietami, které jsou spojené s vyššími výdaji na speciální potraviny, doplňky stravy, léčebné pobyty.³⁹ Speciální náklady vznikají také s péčí o zdravotně postižené dítě. Pokud jde o postižené či nemocné dítě

---

³⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 30. září 2014, II ÚS 2121/14.

³⁶ Usnesení Ústavního soudu ze dne 25. března 2014, IV. ÚS 1247/13.

³⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 30. září 2014, II ÚS 2121/14.

³⁸ SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekonstrukci soukromého práva*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 129 - 130.

³⁹ HOLUB, Milan, NOVÁ, Hana, PTÁČEK, Lubomír, SLADKÁ HYKLOVÁ, Jana. *Zákon o rodině s komentářem, judikaturou a předpisy souvisícími*. 9. vyd. Praha: Leges, 2011, s. 366.

vyžadující celodenní péči, které je již zletilé avšak plně invalidní, jsou rodiče povinni poskytovat výživné po celý život oprávněného.⁴⁰

Hledisko majetkových poměrů oprávněného umožňuje stanovení výše výživného s ohledem na krytí jeho odůvodněných potřeb z jiných zdrojů. Může se jednat o zdroje poskytované státem, například přídavky na dítě, invalidní důchod, příspěvek na mobilitu apod. Tyto zdroje však nepokryjí zcela odůvodněné potřeby oprávněného a v žádném případě neznamenají zánik vyživovací povinnosti. I ústavní soud „odmítl tezi, že přiznání plného invalidního důchodu a příspěvku na péči dítěti by měly znamenat v důsledcích v podstatě stejný stav, jako by bylo schopno se samo žít.“⁴¹ Dále jde o zdroje, které získá oprávněný vlastním přičiněním, k nimž se řadí příjmy z brigád a podobných výdělečných činností, zisk z vlastního majetku nebo jeho prodeje. Avšak pouze ojedinělý příjem oprávněného zpravidla nehraje pro stanovení výše výživného roli.⁴²

Pokud jde o vlastní majetek oprávněného, je pro nezletilé, plně nesvéprávné dítě v § 912 upravena možnost uplatnění práva na výživné i v případě, že má vlastní majetek, ale zisk z něj (nikoli tedy majetková podstata, ale pouze zisk z ní plynoucí) spolu s příjmem z výdělečné činnosti nepostačují k jeho výživě.⁴³ Dle důvodové zprávy k uvedenému ustanovení „se zdá být nezbytné výslovně stanovit, že za nemravnou nemá být považována žádost dítěte učiněná přesto, že dítě má dostatečný majetek, avšak zisk z tohoto majetku spolu s příjmem, který vlastním přičiněním (zejména pracovní nebo jinou výdělečnou činností) nabývá, k výživě nestačí.“⁴⁴ Toto ustanovení představuje korektiv, jež má zabránit rozprodávání majetku oprávněného, jelikož uplatnění práva na výživné je v tomto případě zcela po právu.

---

⁴⁰ KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Vyživovací povinnost po rekodifikaci*. 1. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 56; Nález Ústavního soudu ze dne 24. 7. 2013 I. ÚS 1996/12.

⁴¹ Nález Ústavního soudu ze dne 24. 7. 2013 I. ÚS 1996/12.

⁴² ŠVESTKA, Jiří, DVORÁK, Jan, FIALA, Josef, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek II (§ 655 až 975)*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 568; SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekodifikaci soukromého práva*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 164.

⁴³ ŠVESTKA, Jiří, DVORÁK, Jan, FIALA, Josef, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek II (§ 655 až 975)*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 562 - 565.

⁴⁴ Důvodová zpráva k NOZ (konsolidovaná verze) k § 910, dostupné na <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>.

Tvorba úspor

Jestliže majetkové poměry a životní úroveň povinného umožňují stanovení vyšší či nadprůměrné vyživovací povinnosti, lze dle § 917 za odůvodněnou potřebu oprávněného označit i tvorbu úspor. Takto poskytnuté výživné má sloužit jako jistota před zhoršením finanční situace povinného a pro potřeby oprávněného i do budoucna, ať už se jedná o výdaje spojené se studiem a přípravou na budoucí povolání, zajištění si vlastního bydlení (stavební spoření) či krytí dalších potřeb, které se v daném případě ukáží jako odůvodněné. Tvorbu úspor může soud uložit, rozhoduje-li o výživném mezi rodiči a nezletilými i zletilými dětmi, nebo o výživném předka (většinou prarodiče) k nezletilému, plně nespovědnému dítěti, přičemž úspory se stávají přímo vlastnictvím oprávněného.

Na tvorbu úspor se vztahují ustanovení o správě jmění dítěte (§ 896 a násl.), což zahrnuje například péči řádného hospodáře či povinnost poskytnout vyúčtování ze správy, pokud o to oprávněný požádá.⁴⁵ Rodiče by se také měli primárně dohodnout o zřízení účtu, na který se budou úspory ukládat. Pokud se nedohodnou, rozhodne soud i bez návrhu, že výživné včetně úspor bude plněno pouze k rukám toho z rodičů, který má dítě svěřeno do péče.⁴⁶ „Povinnému rodiči nelze uložit, aby platil část výživného nezletilého dítěte, která představuje tvorbu úspor, na účet, s nímž by mohli nakládat oba rodiče nezletilého.“⁴⁷

Objektivizace výživného

Česká právní úprava není založena na objektivizaci vyživovací povinnosti jako je tomu například v Německu či Rakousku (blíže kapitola 3 a 4). Avšak od května 2010 mají české soudy k dispozici materiál s názvem *Doporučená výchozí rozmezí pro stanovení výše výživného za účelem sjednocení rozhodovací praxe soudů v otázkách výživného na nezaopatřené děti*. Tento materiál Ministerstva spravedlnosti, který by měl přispět k jednotnému rozhodování soudů ve shodných případech, má však pro soudy jen

---

⁴⁵ ŠVESTKA, Jiří, DVORŇÁK, Jan, FIALA, Josef, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek II (§ 655 až 975)*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 587 - 590.

⁴⁶ Důvodová zpráva k NOZ (konsolidovaná verze) k 915 až 918, dostupné na <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>.

⁴⁷ Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 24. října 2002, 29 Cdo 329/2002.

nezávazný a doporučující charakter. Soudce se bude vždy přednostně řídit zákonem, až při hodnocení konkrétního případu rozhodne, zda tabulky použije.

Tabulky vychází z rakouského modelu (ke stanovení výživného v Rakousku blíže bod 4.2), který je založen na vztahu mezi věkem oprávněného a čistým měsíčním příjmem povinného, kdy se výše výživného stanovuje jako určité procento z jeho čistého měsíčního příjmu. Jsou navrženy pro rozhodování o výši výživného ve standardních případech, což podle průzkumů je povinný s nejvýše třemi vyživovacími povinnostmi. Uvedené věkové kategorie jsou odvozeny od životních období, ve kterých dochází k výraznějším změnám v životě oprávněného, které jsou spojeny rovněž se zvyšujícími se výdaji. Procentuální rozmezí v rámci věkové kategorie dává soudu prostor pro zhodnocení individuálního případu s ohledem na konkrétní výdaje (viz tabulka).⁴⁸

Kategorie	Věk dítěte ¹	Procentuální rozmezí ²
1.	0 – 5 let	11 – 15 %
2.	6 – 9 let	13 – 17 %
3.	10 – 14 let	15 – 19 %
4.	15 – 17 let	16 – 22 %
5.	18 a více let	19 – 25 %

¹ Určení věkových kategorií vychází z analýzy Českého statistického úřadu.

² Čistým příjmem se rozumí příjem upravený o odpočty odvodů na zálohy daně z příjmu a odvodů na platby sociálního zabezpečení, zjišťovaný jako průměr za posledních 6 – 12 měsíců.

Pokud jde o názor zákonodárce k možnému zakotvení tabulek formou závazného předpisu, důvodová zpráva říká, že „se lze setkat s návrhy na zakotvení tabulek, vzorců nebo klíčů, které by měly zjednodušit rozhodování soudů o výživném. Vzhledem k současné, dosud ne zcela urovnané ekonomicko-sociální situaci, se značnými rozdíly mezi jednotlivými regiony státu, jakož i mezi městskými a venkovskými oblastmi, bylo by spíše vhodné doporučit soudům, aby oni sami se pokusili pro místo, ve kterém působí, takové tabulky, vzorce nebo klíče vytvořit. Lze očekávat, že právě tento přístup by zaručil, že výše výživného by odpovídala místním podmínkám, a to nejen po stránce majetkových poměrů povinného, ale i v rovině odůvodněných potřeb

⁴⁸ ŠÍNOVÁ, Renata a kol. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. 1. vyd. Praha: Leges, 2010, s. 175 - 179; Doporučující tabulka pro stanovení výše výživného, dostupné na <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=6223&d=315516>.

oprávněného. ⁴⁹ Prozatím tedy zůstávají kritéria pro stanovení výživného nezměněna a v blízké budoucnosti nelze očekávat výrazné změny v úpravě.

1.5.2.3 Schopnosti, možnosti a majetkové poměry povinného

Dalším důležitým předpokladem pro stanovení rozsahu vyživovací povinnosti jsou schopnosti, možnosti a majetkové poměry povinných rodičů. Výše výživného není pro oba rodiče stejná a vždy se určí s ohledem na jejich individuální a reálné schopnosti, možnosti a majetkové poměry.

Kritéria schopností a možností povinného jsou spolu velmi úzce spjata a vzájemně se prolínají. Schopnosti jsou subjektivním hlediskem zahrnujícím duševní a tělesný stav povinného, zatímco možnosti představují objektivní hledisko. „*Konkrétně je nutné zohlednit věk, zdravotní stav, vzdělání, manuální zručnost, pracovní návyky a pracovní zkušenosti, flexibilitu, adaptabilitu, sociální (ne)zralost povinného, nepříznivou situaci na trhu práce, vysokou nezaměstnanost v regionu apod.*“⁵⁰ Přitom rozhodnými pro určení rozsahu výživného jsou reálné výdělečné schopnosti a možnosti povinného, tedy jakého výdělku povinný měl a mohl dosáhnout, kdyby využíval náležitě a řádně všechny své schopnosti a možnosti. Uplatní se zde tzv. zásada potenciality příjmů, přičemž tato zásada se uplatní, když je povinný bez příjmů, ačkoliv by mohl vykonávat odpovídající zaměstnání.⁵¹

Při stanovení rozsahu výživného svědčí v neprospěch povinného vzdání se výhodnějšího zaměstnání, výdělečné činnosti či majetkového prospěchu bez důležitého důvodu (tím je například nepříznivý zdravotní stav, organizační změny, nedostatečná kvalifikace) a podstupování nepřiměřených majetkových rizik (§ 913 odst. 2).⁵² Příjmy se prokazují nejčastěji potvrzením zaměstnavatele o příjmech, daňovým přiznáním či rozhodnutím o přiznání dávek sociální podpory.⁵³ „*Zvláštní pozornost je nutno věnovat případům, kdy povinné osoby a jejich zaměstnavatelé evidenčně vedou a vykazují mzdu*

⁴⁹ Důvodová zpráva k NOZ (konsolidovaná verze) k § 910, dostupné na <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>.

⁵⁰ ŠÍNOVÁ, Renata, ŠMÍD, Ondřej, JURÁŠ, Marek a kol. *Aktuální problémy rodinněprávní regulace: rodičovství, výchova a výživa nezletilého*. 1. vyd. Praha: Leges, 2013, s. 204.

⁵¹ ŠÍNOVÁ, Renata, ŠMÍD, Ondřej, JURÁŠ, Marek a kol. *Aktuální problémy rodinněprávní regulace: rodičovství, výchova a výživa nezletilého*. 1. vyd. Praha: Leges, 2013, s. 203 - 204.

⁵² ŠVESTKA, Jiří, DVORÁK, Jan, FIALA, Josef, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek II (§ 655 až 975)*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 569.

⁵³ KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Vyživovací povinnost mezi rodiči a dětmi, Právní rádce, 7/2014, Praha, s. 26.*

*jednotlivých pracovníků jen ve výši mzdy minimální či nepatrně ji převyšující. Tehdy je třeba pečlivě zkoumat, zda vykazovaná mzda odpovídá skutečnosti a zda odpovídá výdělkovým možnostem povinného.*⁵⁴ Dále je vhodné upozornit, že část mzdy za odpracované přesčasové hodiny je rovněž součástí příjmu rozhodného pro stanovení výživného, avšak na druhou stranu je práce přesčas spojena s vyšším vypětím a tím i s vyššími životními náklady. Na druhou stranu formu přivýdělku jako je spropitné při určení výživného zohlednit nelze.⁵⁵

Dále je třeba přihlédnout k hledisku majetkových poměrů povinného, které výrazně přispívá k celkovému posouzení ekonomické situace povinného. Dle judikatury *„je přitom vždy nutné přihlédnout nejen k fakticky dosahovaným příjmům rodiče, ale i k celkové sumě jeho movitého a nemovitého majetku a způsobu života, resp. životní úrovni.*⁵⁶ Dále Ústavní soud dokonce stanovil, že *„pokud by určené výživné odpovídající odůvodněným potřebám dětí, nebyl otec schopen ze svých nízkých příjmů platit, musel by část svého majetku zpeněžit a takto získané peníze pro placené výživného použít.*⁵⁷

V neposlední řadě se při stanovení rozsahu výživného dle § 913 odst. 2 přihlíží také k osobní péči o osobu oprávněného a míře této péče, která se s přibývajícím věkem dítěte mění. Přitom se přihlíží k takové osobní péči, která zajišťuje životní potřeby oprávněného. Dále je možné přihlédnout k péči o rodinnou domácnost, v níž oprávněný žije. Zde se přihlíží nejen k péči o chod domácnosti, ale i k péči o další osoby, které v dané domácnosti žijí. Tyto hlediska mohou být považována za náhradu peněžního plnění a promítnou se do stanovení výše výživného.⁵⁸ Pokud je dítě svěřeno do střídavé výchovy, plní vyživovací povinnost formou osobní péče vždy ten z rodičů, u kterého se oprávněný právě nachází ve výchově. Při vystřídání je tomu naopak a osobní péče je svěřena druhému z povinných rodičů.⁵⁹

---

⁵⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 16. března 2006 III. ÚS 511/05.

⁵⁵ SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekodifikaci soukromého práva*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 140 - 141.

⁵⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 16. března 2006 III. ÚS 511/05.

⁵⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 8. dubna 2004 IV. ÚS 244/03.

⁵⁸ ŠÍNOVÁ, Renata, ŠMÍD, Ondřej, JURÁŠ, Marek a kol. *Aktuální problémy rodinněprávní regulace: rodičovství, výchova a výživa nezletilého*. 1. vyd. Praha: Leges, 2013, s. 205 - 206.

⁵⁹ Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 18. března 1997, Nc 41/95.

Nedoložení příjmu

Situace, kdy rodič nespolupracuje se soudem a neposkytuje potřebnou součinnost při stanovení rozsahu výživného dle zákonných kritérií, je upravena v § 916, v němž je stanovena nevyvratitelná domněnka ohledně výše příjmů povinného. Toto ustanovení má především pobídnout povinného k řádnému doložení všech příjmů, pokud k tomu nedojde, nastupuje postih v podobě stanovení rozsahu vyživovací povinnosti na základě zmíněné nevyvratitelné domněnky. Ta se však uplatňuje pouze ve dvou případech, a to stanovení rozsahu vyživovací povinnosti mezi povinnými rodiči a nezletilým i zletilým dítětem nebo mezi jiným předkem jako povinným (převážně prarodiče) a nezletilým, plně nespovědným dítětem. Pokud tedy tento povinný se soudem nespolupracuje a není zde možnost prokázat řádně skutečné příjmy, má se za to, že jeho průměrný měsíční příjem tvoří pěťadvacetinásobek částky životního minima jednotlivce. Částka životního minima je minimální, zákonem č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, a nařízením vlády č. 409/2011 Sb., o zvýšení částek životního minima a existenčního minima, určenou hranicí k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb, která je i pro rok 2015 stanovena částkou 3.410,-Kč. Výchozí částkou pro určení výše výživného tímto způsobem se tak stane částka 85.250,-Kč, která bude považovaná za průměrný měsíční příjem povinného.⁶⁰ Takto vysoká výchozí částka má pomoci usnadnit postup stanovení rozsahu vyživovací povinnosti v daných případech.

Rodič jako podnikatel

Pokud je povinný rodič podnikatel, vychází se při určení výživného nejen z daňového priznání, ale i z peněžního deníku, různých účetních podkladů a v úvahu je třeba vzít i jeho celkovou ekonomickou situaci. *„Při určení výživného pro dítě není u povinného rodiče, který je podnikatelem, rozhodující, zda rozdíl mezi jeho příjmy a výdaji je kladný či záporný, nýbrž s ohledem na (ne)zbytnost výdajových položek je třeba rozlišit, zda jde o výdaje, bez nichž by nebylo možno dosáhnout zajištění výkonu podnikatelské činnosti, anebo zda jde již o výdaje, které co do svého druhu či rozsahu*

---

⁶⁰ ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek II (§ 655 až 975)*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 584 - 586.; Životní a existenční minimum dostupné na <http://www.mpsv.cz/cs/11852>.

*směřují spíše k rozšiřování podnikatelské činnosti za účelem dosažení vyššího zisku.*⁶¹ Je tedy nutno důkladně prozkoumat jednotlivé výdaje, protože mnohdy jsou uváděny položky, jež nejsou součástí výpočtu výživného. Od příjmů přitom nelze odečíst výdaje označené jako investice do podnikání. Na prvním místě je vždy vyživovací povinnost k oprávněnému, které musí ustoupit finanční náklady, jež se mohou uskutečnit až ze zbývajících prostředků.⁶²

Je třeba dodat, že by toto podnikání nemělo být dlouhodobě ztrátové, jelikož i to se považuje za vystavení se nepřiměřeným majetkovým rizikům⁶³, avšak rozhodnutí začít se věnovat podnikání by se s ohledem na konkrétní případ nemělo posuzovat jako vzdání se výhodnějšího zaměstnání.⁶⁴

Rodič bez zaměstnání

U nezaměstnaného povinného, který je zařazen do evidence úřadu práce, se musí rozlišit, zda je bez zaměstnání z objektivních důvodů (nedostatek vhodných volných míst, znevýhodnění v podobě zdravotního stavu, věku), kde se výživné určí z dávky pobírané v nezaměstnanosti, nebo ze subjektivních příčin, kdy si práci nehledá a pracovat ani nechce, v tom případě se uplatní § 916, podle nějž se výživné určí. Je vhodně zabývat se také příležitostmi povinného získat práci v jiných regionech státu. Povinný by se však plněním výživného neměl dostat pod hranici životního minima (viz odstavec věnovaný nedoložení příjmů).⁶⁵

Rodič ve vězení

V této situaci se zohledňuje, zda je povinný ve výkonu trestu odnětí svobody z důvodu spáchání trestného činu zanedbání povinné výživy (či jiného trestného činu proti rodině a dětem), kdy vyživovací povinnost trvá, nebo jiného činu, kdy se přihlídně, zda povinný ve vězení pracuje a jaká je výše jeho výdělku. Pokud mu není ve vězení či vazbě umožněno pracovat, povinnost plnit výživné je pozastavena a tím

---

⁶¹ Rozsudek Krajského soud v Ústí nad Labem ze dne 4. května 2004, sp. zn. 10 Co 326/2004.

⁶² Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové z 24. srpna 1992 sp. zn. 8 Co 213/92.

⁶³ SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekodifikaci soukromého práva*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 141.

⁶⁴ Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích z 26. listopadu 1993, 7 Co1388/92.

⁶⁵ ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek II (§ 655 až 975)*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 578.

pádem se i zvýší vyživovací povinnost druhému rodiči nebo se stanoví prarodičům (dalším příbuzným).⁶⁶

1.5.3 Trvání vyživovací povinnosti a práva na výživné

1.5.3.1 Vznik vyživovací povinnosti

Občanský zákoník z roku 2012 nijak nedefinuje vznik práva na výživné a věnuje se pouze jeho trvání a následně zániku. Lze však dovodit, že právo na výživné vzniká již samotným narozením jedince spolu se vznikem rodinněprávního vztahu a končí smrtí člověka jako právní osobnosti (§ 23). Právo na výživné svědčí oprávněnému především vůči rodičům, tedy právní matce a právnímu otci, či osvojiteli, dále vůči prarodičům, popřípadě dalším příbuzným, pokud tuto povinnost nebudou schopni zajistit sami rodiče (blíže body 1.5.1.1 a 1.5.1.2).

Vyživovací povinnost vzniká přímo ze zákona (ex lege, § 910), přičemž výživné lze přiznat, pokud oprávněný není schopen se sám živit (§ 911).⁶⁷ Třeba dodat, že pokud o výživném rozhoduje soud a v konkrétním rozhodnutí, kdy přestalo být výživné plněno dobrovolně, stanoví počátek vyživovací povinnosti, má toto rozhodnutí pouze deklaratorní charakter, jelikož obecná vyživovací povinnost existovala již před vydáním jakéhokoli soudního rozhodnutí. Výživné se přitom přiznává ode dne zahájení soudního řízení a v případě stanovení výživného pro dítě (nezletilé i zletilé) za dobu nejdéle tři roky zpětně od tohoto dne (§ 922 odst. 1). Zásadně se však jako počátek určí den, kdy přestalo být výživné plněno dobrovolně.

Je nutno zdůraznit, že dle § 613 se obecné právo na výživné nepromlčuje, avšak jednotlivá práva na plnění vyživovací povinnosti se již promlčují. Základní subjektivní promlčecí lhůta přitom trvá tři roky, popřípadě může k promlčení dojít po uběhnutí objektivní desetileté lhůty (§ 629 odst. 1 a 2). Jestliže však bylo právo na výživné přiznáno soudem (orgánem veřejné moci), platí pro něj desetiletá promlčecí lhůta, a to ode dne, kdy mělo být na základě rozhodnutí plněno (§ 640).⁶⁸ Promlčením nedochází

---

⁶⁶ ŠVESTKA, Jiří, DVORÁK, Jan, FIALA, Josef, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek II (§ 655 až 975)*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 579.

⁶⁷ SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekonstrukci soukromého práva*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 111 až 113, 128 - 129.

⁶⁸ ŠVESTKA, Jiří, DVORÁK, Jan, FIALA, Josef, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek II (§ 655 až 975)*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 601 - 602.

k zániku práva, ale pouze k jeho utlumení. Jestliže bude uplatněna námitka promlčení u soudu (§ 610 odst. 1), musí k ní soud přihlídnout a promlčenou pohledávku zamítnout.

1.5.3.2 Změna vyživovací povinnosti

Vyživovací povinnost a její plnění má dlouhodobější charakter a během let, kdy tato povinnost mezi subjekty existuje, může dojít k řadě změn, jak u oprávněného, tak u povinného. Změnu poměrů, která je trvalejšího charakteru a odůvodňuje změnu vyživovací povinnosti na straně oprávněného, zapříčiňuje především věk: s přibývajícím věkem vzrůstají i životní náklady a potřeby (nástup na střední, vysokou školu, zájmové činnosti, sportovní aktivity), mění se jeho zdravotní stav (hospitalizace, invalidita, dlouhodobá nemoc, apod.). Ke změnám dochází i na straně povinného rodiče (zlepšení či zhoršení majetkových poměrů, lépe finančně ohodnocené zaměstnání či naopak jeho ztráta, nové vyživovací povinnosti k dalším potomkům, zhoršení zdravotního stavu, invalidita) i na straně rodiče, kterému bylo dítě svěřeno (podíl jeho dalšího manžela či druha na uspokojování potřeb oprávněného).⁶⁹

Rozhodnutí o výživném se vydává s klauzulí *rebus sic standibus*. Proto, když se podstatným způsobem změní poměry, které existovaly v době vydání rozhodnutí, dojde ke změně tohoto rozhodnutí, které bude tyto změny reflektovat a výživné bude zvýšeno, sníženo či dokonce zrušeno (§ 923). Změněné poměry přitom musí existovat k okamžiku, kdy má dojít ke změně výživného. Soud o změně rozhodnutí o výživném rozhoduje na návrh. Pouze jde-li o výživné pro nezletilé a plně nesvéprávné dítě, rozhoduje i bez návrhu. Návrh na změnu původního rozhodnutí může soudu podat kterákoli strana vyživovacího závazku.⁷⁰ I v případě, že se na výživném rodiče oprávněného dohodli, platí tato dohoda (ústní či písemná), jen do doby, než se poměry jakékoli ze stran dohody změní. Pak je třeba přistoupit ke změně dohody (rovněž dle § 923).⁷¹

Změna rozhodnutí přichází v úvahu od doby, kdy ke změně poměrů dojde, nejdéle však tři roky nazpět ode dne zahájení soudního řízení (§ 922 odst. 1). Může tak

⁶⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 7. března 2007, I. ÚS 527/06.

⁷⁰ ŠVESTKA, Jiří, DVORÁK, Jan, FIALA, Josef, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek II (§ 655 až 975)*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 603 - 604.

⁷¹ KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Vyživovací povinnost po rekodifikaci*. 1. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 40.

dojít i ke snížení nebo úplnému zrušení vyživovací povinnosti i zpětně. Avšak v případě nezletilého a plně nesvéprávného dítěte platí, že spotřebované výživné se nevrací (§ 923 odst. 2). V tomto případě se nejedná o bezdůvodné obohacení dle § 2991 a násl., jak by tomu bylo v případě již zletilého dítěte, které by vzniklý přeplatek bylo povinno vrátit. Při vymezení již spotřebovaného výživného je třeba respektovat, že „*zásada, že spotřebované výživné se nevrací, dopadá na výživné jako takové; nebylo by žádoucí, aby nezletilé dítě muselo vracet tu část výživného, která tvoří jeho úspory, i když se nejedná přísně vzato o spotřebované výživné.*“⁷² Toto stanovisko, které je dovozováno literaturou a soudní praxí, je podpořeno i jednou z funkcí tvorby úspor jako rezervy pro případy snížení či zrušení vyživovací povinnosti. Avšak do budoucna by se mohlo vymezit i v zákoně, v jakých případech by se vracelo výživné ve formě úspor, které primárně spotřební charakter nemá.

Dalším případem, kdy se poskytnuté výživné nevrací, je smrt oprávněného dítěte. Zde se nevrací dávka výživného splněná na měsíc dopředu, jestliže dítě před uplynutím měsíce zemřelo (§ 923 odst. 2, věta druhá). „*Smyslem je nezhoršit psychosociálně nepříznivou situaci, která u rodiče, který měl dítě v péči, v důsledku jeho smrti vznikla.*“⁷³

Valorizace

Právo na změnu výživného (většinou zvýšení jeho výše) uplatňuje u soudu v naprosté většině případů rodič, jemuž bylo dítě svěřeno do péče. K návrhu na změnu ze strany povinného dochází spíše výjimečně. V rámci zjednodušení procesu provázejícího změnu výše vyživovací povinnosti bez nutnosti soudního řízení již došlo ke snahám zakotvit v české právní úpravě v zahraničí poměrně dobře fungující mechanismus automatické valorizace výživného, jež by zohledňoval inflaci a zvyšující se náklady na péči o děti. Poslanecký návrh zákona o výživném z roku 2010 se věnoval vedle zavedení minimálního výživného, tabulek pro určování výživného a náhradního výživného, i valorizaci výživného. Výživné mělo být valorizováno v závislosti na míře inflace analogicky jako částky životního minima (zákon č. 110/2006 Sb., o životním a

---

⁷² ŠVESTKA, Jiří, DVORŇÁK, Jan, FIALA, Josef, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek II (§ 655 až 975)*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 604.

⁷³ Důvodová zpráva k NOZ (konsolidovaná verze) k § 923, dostupné na <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>.

existenčním minimu a nařízení vlády č. 409/2011 Sb., o zvýšení částek životního minima a existenčního minima). Jestliže by nařízením vlády došlo ke zvýšení částky životního minima, zvýšily by se i sazby stanovené pro minimální výživné. Soud by pak z úřední povinnosti upravil výši výživného dle věku oprávněného a příjmu povinného tak, aby nebyla nižší než daná sazba minimálního výživného. I pokud by se stanovené výživné v některých případech nedostalo pod úroveň sazby minimálního výživného, došlo by ke zvýšení výživného odpovídajícím způsobem, ovšem už jen na návrh. Zavedením valorizace zároveň neměla být ovlivněna dosavadní právní úprava změn výživného na základě změny poměrů.⁷⁴ Tento zákon však nebyl schválen a nadále existuje pouze výše uvedená možnost změny výživného. Nicméně mechanismy obsažené v návrhu zákona zůstávají nadále předmětem úvah a nelze vyloučit, že jednou budou v českém právním řádu zakotveny.

1.5.3.3 Zánik vyživovací povinnosti

U zániku vyživovací povinnosti je třeba rozlišovat mezi případy, kdy vyživovací povinnost zanikne a k jejímu obnovení dojít nemůže a mezi případy, kdy je za určitých podmínek obnovení možné. Zánik vyživovací povinnosti bez možnosti obnovení nastává díky její osobní povaze bez dalšího smrtí buď oprávněného či povinného. V tomto případě částky výživného splatné ke dni smrti jsou předmětem dědictví a v podobě dluhu nebo pohledávky přechází na právní nástupce.⁷⁵

O zánik vyživovací povinnosti s možností obnovení jde zejména tehdy, jestliže oprávněný dosáhne schopnosti se sám žít (§ 911). Za tento okamžik se nepovažuje dosažení zletilosti, protože zletilost není pro vyživovací povinnost nijak významná a povinnost trvá i po jejím dosažení. Ani získání byt' i pravidelného příjmu neznamená zánik vyživovací povinnosti. Zánik nastává teprve ukončením přípravy na budoucí povolání i s ohledem na schopnost pracovat po zdravotní stránce.⁷⁶ Okamžik určení

---

⁷⁴ Návrh zákona o vyživovací povinnosti k nezaopatřeným dětem a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o výživném), Sněmovní tisk 849/0, dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=849&CT1=0>

⁷⁵ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, TELEČEK, Ivo. Výživné v novém občanském zákoníku, *Bulletin advokacie*. Praha, č. 3/2014, s. 28.

⁷⁶ SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekonstrukci soukromého práva*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 126 - 129.

ukončení přípravy na budoucí povolání je přitom leckdy komplikovaný (viz blíže bod 1.5.2.2).

Vyživovací povinnost zaniká také, pokud oprávněný uzavře manželství (jako nezletilý se souhlasem soudu). V tomto případě přechází vyživovací povinnost na manžela oprávněného, i když nadále podpůrně přetrvává i u rodičů pro případ, že manžel nebude schopen dostatečně pokrýt jeho odůvodněné potřeby.⁷⁷

K zániku vyživovací povinnosti dochází také právní mocí rozsudku o osvojení, kdy je nadále povinen poskytovat výživné osvojitel. Osvojením totiž zaniká příbuzenský poměr mezi osvojencem a původní rodinou spolu s právy a povinnostmi z tohoto poměru vyplývajícími (§ 833 odst. 1). Vyživovací povinnost zaniká také nabytím právní moci rozsudku o popření otcovství dosavadního právního otce, kdy tato povinnost přechází na nově určeného právního otce.⁷⁸

Vyživovací povinnost však nezaniká zbavením ani omezením rodičovské odpovědnosti, jelikož existuje nezávisle na ní. Ani soudní rozhodnutí o zákazu styku s oprávněným neovlivňuje existenci vyživovací povinnosti povinného rodiče, kterému byl styk zakázán.⁷⁹

Pokud o stanovení výživného či schválení dohody rozhodl soud, rozhoduje zpravidla i o zániku. Toto rozhodnutí je jen deklaratorní, protože vyživovací povinnosti vzniká i zaniká ex lege, avšak představuje záruku s ohledem na další možná soudní řízení.⁸⁰

1.5.3.4 Obnovení vyživovací povinnosti

V případě, že oprávněný ztratí bez svého zavinění schopnost se sám živit, dochází k obnovení vyživovací povinnosti (tzv. pružnost práva na výživné).

Vyživovací povinnost se může obnovit z důvodu špatného zdravotního stavu oprávněného (úraz s trvalými následky, psychická porucha dlouhodobějšího rázu

---

⁷⁷ KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Vyživovací povinnost po rekonstrukci*. 1. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 49.

⁷⁸ SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekonstrukci soukromého práva*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 112 - 113.

⁷⁹ KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Vyživovací povinnost po rekonstrukci*. 1. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 49.

⁸⁰ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, TELEČEK, Ivo. Výživné v novém občanském zákoníku, *Bulletin advokacie*. Praha, č. 3/2014, s. 28.

apod.), který zpříčiňuje neschopnost oprávněného se sám živit (ke zdravotnímu stavu oprávněného blíže bod 1.5.2.2). Ke ztrátě schopnosti se živit však může dojít, i pokud oprávněný v rámci přípravy na budoucí povolání sice nebyl přijat na vysokou školu či podobnou instituci umožňující další vzdělání a prohlubující předchozí kvalifikaci a přechodně vykonával nějaké zaměstnání s tím, že v následujícím roce je pak k dalšímu studiu skutečně přijat.⁸¹ Kriteria odůvodňující obnovení vyživovací povinnosti z tohoto důvodu, je však nutno zkoumat z hlediska návaznosti a účelnosti studia v rámci přípravy na budoucí povolání (rovněž blíže bod 1.5.2.2).

K obnovení vyživovací povinnosti dochází i zrušením osvojení za podmínek § 840, kdy tak zaniká příbuzenský poměr vzniklý osvojením i práva a povinnosti s tímto poměrem související a obnovuje se příbuzenský vztah v původní rodině právě spolu s právem na výživné (§ 841 odst. 1).

1.5.4 Plnění vyživovací povinnosti

Výživné jako dlouhodobé a opakované plnění majetkové povahy lze poskytovat buď v penězích, nebo v nepeněžitě (naturální) formě avšak penězi ocenitelné, například umožnění bydlení, péče o oprávněného. Vyživovací povinnost je přitom plněna v pravidelných dávkách, které jsou splatné vždy na měsíc dopředu (§ 921). V takto stanoveném výživném jsou již zahrnuty všechny odůvodněné potřeby oprávněného (jak ty běžně očekávané, tak i ty neobvyklé, viz bod 1.5.2.2), a proto nelze po povinném požadovat jakékoli plnění nad rámec pravidelné měsíční částky.⁸²

Od uvedeného pravidla o plnění a splatnosti výživného se lze nicméně odchýlit dohodou, nebo pokud tak stanoví soud. Tato poměrně široká možnost odchýlit se od ustanovení zákona, je však limitovaná nepřevoditelností práva na výživné, nemožností se ho vzdát či zákazem započtení. V § 1988 se výslovně zakazuje započtení proti existující pohledávce výživného pro nezletilého, který není plně svéprávný, a to jakýmkoli možným způsobem (započtení jednostranné, dohodou). Tento zákaz však neplatí pro nezletilé již svéprávné dítě a také pro zletilého oprávněného, kde je již

---

⁸¹ SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekonstrukci soukromého práva*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 126 - 127.

⁸² ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek II (§ 655 až 975)*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 599 - 600.

započtení možné bez omezení, tedy jak dohodou, jednostranně, tak i proti jiným pohledávkám než pohledávkám výživného.⁸³

Jednou z možných zákonem předpokládaných odchylek je úprava zálohy na výživné splatné v budoucnu (§ 918). Tato varianta může být uplatněna pouze u vyživovací povinnosti rodiče k dítěti (nezletilé i zletilé). Povinnost složit zálohu na výživné splatné v budoucnu může povinnému rodiči uložit soud (i bez návrhu), jestliže pro takové opatření shledá okolnosti zvláštního zřetele hodné. Hlavní příčinou pro stanovení této povinnosti je důvodná obava ohledně schopnosti povinného rodiče dostát své povinnosti pravidelně plnit výživné v budoucnu. Záloha na výživné splatné v budoucnu by měla být plněna na účet zřízený povinným. Pokud k tomu nedojde, může účet zřídit i druhý rodič oprávněného, popřípadě se do záležitosti zapojí soud jako garant poskytování pravidelné měsíční dávky výživného ze složené zálohy. Záloha na výživné splatné v budoucnu je nadále ve vlastnictví povinného a teprve až k jednotlivým dnům splatnosti se stává postupně vlastnictvím oprávněného (§ 918).⁸⁴

Současná česká právní úprava tedy reflektuje pouze právní institut zálohování výživného ze strany povinného, avšak již nezná zálohování výživného státem. Tento institut, který je v současnosti obsažen v mnoha evropských úpravách, byl v Československu zaveden zákonem č. 57/1948 Sb., o zálohování výživného dětem, a prostřednictvím různých úprav přetrval až do roku 2006, kdy od 1.1.2007 z českého právního řádu vymizel. Tento typ zálohování výživného je založen na poskytnutí jistoty oprávněnému ze strany státu, který mu v případě neplnění vyživovací povinnosti povinným uhradí celé či část výživného. Vymáhání dlužného výživného od povinného je pak věcí státu.

I když se v minulých letech objevilo několik návrhů na opětovné zavedení tohoto institutu, nepodařilo se tuto myšlenku znovu do českého právního řádu prosadit. Poslední snahou zůstává poslanecký návrh zákona o výživném z roku 2010, jehož cílem bylo zavedení náhradního výživného (tedy výživného zálohovaného státem),

---

⁸³ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, TELEČEK, Ivo. Výživné v novém občanském zákoníku, *Bulletin advokacie*. Praha, č. 3/2014, s. 24, 27.

⁸⁴ ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek II (§ 655 až 975)*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 590 - 592.

minimálního výživného, tabulek pro určování výživného a možnost valorizace výživného (viz bod 1.5.3.2).⁸⁵

Náhradní a minimální výživné

Institut zálohovaného výživného státem, označován jako náhradní výživné, se objevil v návrzích z roku 2005, 2007 a 2010. Poslední návrh inspirovaný slovenskou úpravou (bližší bod 2.3) upustil od vymáhání náhradního výživného po povinném z důvodu vysokých nákladů na jeho vymáhání. Náhradní výživné mělo být poskytováno ve výši poloviny základní sazby minimálního výživného (částka, kterou musí platit každý povinný rodič). Bylo by hrazeno ze státního rozpočtu s možností státu přezkoumávat v pravidelných intervalech oprávněnost nároku. Pokud bylo následně oprávněnému výživné povinným uhrazeno, je povinen vrátit náhradní výživné poskytnuté státem.

Návrh na zavedení minimálního výživného byl inspirován zahraničními úpravami (především Slovensko a Německo). Minimální výživné mělo narůstat spolu s přibývajícím věkem oprávněného, přičemž k automatickému zvyšování by docházelo v závislosti na zvyšování částek životního minima. Ve speciálním nařízení měla být upravena výše minimálního výživného pro povinné rodiče s vyššími příjmy. Přitom soudy by byly povinny z úřední povinnosti změnit rozhodnutí či dohodu o výživném, pokud by nedosahovalo výše minimálního výživného.⁸⁶

Nedoplatky, přeplatky, bezdůvodné obohacení

Jelikož lze výživné priznat, zvýšit, snížit či zrušit i zpětně, může vzniknout nedoplatek nebo přeplatek na výživném. Při takovémto zpětném stanovení výživného je nutno vzít v potaz dobrovolně poskytnuté částky či jakékoli jiné plnění a zásadu, že spotřebované výživné se nevrací, pokud jde o nezletilé a plně nesvéprávné dítě (§ 923 a bod 1.5.3.2). S problematikou přeplateků a nedoplateků na výživném souvisí pojem bezdůvodné obohacení (§ 2991 a násl.). O bezdůvodné obohacení ze strany povinného

---

⁸⁵ STEHLÍK, Ondřej. Zálohování výživného státem, *Právní rozhledy*, Praha: C.H. Beck, č. 5/2013, s. 159.

⁸⁶ Návrh zákona o vyživovací povinnosti k nezaopatřeným dětem a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o výživném), Sněmovní tisk 849/0, dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=849&CT1=0>

jde tehdy, jestliže vyživovací povinnost byla splněna někým jiným než povinným nebo byla sice splněna povinným, avšak nikoli v určené výši.

Přeplatek na výživném může vzniknout, pokud je výživné zpětně sníženo či rovnou zrušeno. O přeplatek se také jedná tehdy, pokud povinný plní výživné dobrovolně bez existence rozhodnutí o výživném, které ho poté přizná v nižším rozsahu. U nezletilého a plně nesvéprávného dítěte se takto poskytnuté výživné nevrací, avšak u již zletilého dítěte se přeplatek považuje za bezdůvodné obohacení.⁸⁷

Nedoplatek naproti tomu vzniká, jestliže dojde k popření otcovství a určení nového právního otce, pokud mu bylo soudem stanoveno vyšší výživné než předchozímu právnímu otci, který tím pádem neposkytoval výživné v adekvátní výši a tento rozdíl je třeba oprávněnému doplatit. Původní právní otec, jehož otcovství bylo popřeno, se nemůže domáhat vrácení poskytnutého výživného (nejedná se o bezdůvodné obohacení).⁸⁸

Dále může nedoplatek na výživném vzniknout v níže uvedených případech, kdy není plněna vyživovací povinnost u nezletilého dítěte, které nenabylo plné svéprávnosti (§ 919). Jedná se o případ, kdy spolu rodiče nežijí ve společné domácnosti a současně neexistuje žádná dohoda upravující plnění výživného. Druhým případem je neplnění vyživovací povinnosti, i když spolu rodiče oprávněného žijí ve společné domácnosti. Soud zároveň určí den, od kterého má být plněno, částku dlužného výživného a také formu plnění (převážně forma splátek).⁸⁹

Na plnění výživného lze vztáhnout i právní úpravu úroků z prodlení. Tato úprava určená pro smluvní závazky je použitelná i pro závazky vzniklé na základě jiných skutečností, tedy i pro výživné, které vzniká ze zákona (§ 1723). Oprávněný však může spolu s dlužným výživným požadovat úrok z prodlení pouze u peněžitého výživného (§

---

⁸⁷ ŠVESTKA, Jiří, DVORÁK, Jan, FIALA, Josef, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek II (§ 655 až 975)*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 604 - 605.

⁸⁸ SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekonstrukci soukromého práva*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 113, 122, 165.

⁸⁹ ŠVESTKA, Jiří, DVORÁK, Jan, FIALA, Josef, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek II (§ 655 až 975)*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 592 - 595.

1970). Do prodlení se přitom povinný dostává dnem následujícím po dni, který je stanoven jako den splatnosti výživného.⁹⁰

1.6 Řízení

Řízení o výživném pro nezletilé dítě je upraveno v zákoně č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen „ZŘS“). Na řízení o výživném pro již zletilé dítě se však dle § 477 ZŘS užíje zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „OSŘ“). Jen pokud by dítě nabylo zletilosti až v průběhu řízení o výživném, dokončí se toto řízení právě dle ZŘS (§ 477 ZŘS, dodržení zásady *perpetuatio fori*, § 11 OSŘ).

Věcně příslušným k řízení o výživném je okresní soud (§ 3 odst. 1 ZŘS). Místní příslušnost soudu se řídí obecným soudem nezletilého účastníka, který není plně svéprávný. Tímto soudem je soud, v jehož obvodu má nezletilé dítě podle dohody rodičů, rozhodnutí soudu nebo dalších skutečností, bydliště (§ 4 odst. 2 ZŘS).

Řízení o výživném se řadí mezi řízení ve věcech péče soudu o nezletilé (§ 466 c) ZŘS), které je možno zahájit na návrh i bez návrhu (§ 13, § 468 ZŘS). Avšak vzhledem k podmínkám dle občanského zákoníku z roku 2012, lze řízení bez návrhu zahájit jen v určitých případech. Jedná se o případy dle § 919, kde je zahrnuta i možnost, že se rodiče v rámci svěřeni dítěte do péče nedohodli na výživném (§ 907). Dále jde o svěřeni dítěte do péče třetí osoby (§ 956 odst. 1) nebo nařízení ústavní či ochranné výchovy (§ 975).

Soud zahajuje řízení bez návrhu usnesením, které se doručuje do vlastních rukou a odvolání proti němu není přípustné (§ 13 ZŘS). Jestliže se řízení zahajuje na návrh, musí tento návrh obsahovat podstatné náležitosti. Návrh je oprávněn podat svým jménem rodič, který má dítě ve své péči, či jiná osoba, které bylo dítě svěřeno, povinný rodič nebo jiná osoba povinná z vyživovací povinnosti. Oprávněné nezletilé dítě je v řízení zastoupeno opatrovníkem, kterým soud jmenuje většinou orgán sociálně-právní ochrany dětí (§ 469 ZŘS).⁹¹ Naopak řízení o výživném pro zletilého lze zahájit pouze na

---

⁹⁰ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, TELEČEK, Ivo. Výživné v novém občanském zákoníku, *Bulletin advokacie*. Praha, č. 3/2014, s. 30.

⁹¹ SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekonstrukci soukromého práva*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 191 - 192.

návrh (§ 79 OSŘ) a jen zletilé dítě je oprávněno k podání návrhu a v řízení už nepotřebuje zástupce.

O výživném se zpravidla rozhoduje v souvislosti s rozhodováním o poměrech dítěte po dobu po rozvodu rodičů. Společné řízení se koná také v případě rozhodování o určení otcovství (§ 422 ZŘS). O výživném se však rozhoduje samostatně, jestliže dochází ke změně rozhodnutí o výživném.⁹²

V řízení o výživném soud nepřistupuje k přípravnému jednání (§ 17 ZŘS). Během samotného řízení ve věci je povinností soudu zjistit všechny významné a podstatné skutečnosti a soud je oprávněn provést i jiné než účastníky poskytnuté důkazy a skutečnosti (§ 20 odst. 1 a § 21 ZŘS). Uplatňuje se zde tedy zásada vyšetřovací. Naopak se neuzije zásada koncentrace řízení a účastník není limitován v navrhování nových skutečností a důkazů v rámci řízení (§ 20 odst. 2 ZŘS).

Dalším znakem řízení o výživném je osoba nezletilého jako účastníka řízení. Jestliže soud považuje nezletilého za schopného orientovat se v situaci a posoudit ji, poskytne mu všechny potřebné informace o řízení, o významu řízení a možného rozhodnutí a o jeho důsledcích (§ 20 odst. 3 ZŘS). Přičemž je nutno brát názor nezletilého v potaz. O dítěti starším dvanácti let navíc v tomto směru platí vyvratitelná domněnka, že je schopno situaci posoudit (§ 867 občanského zákoníku z roku 2012).⁹³

1.6.1 Předběžné opatření

I ohledně výživného lze přistoupit k uložení předběžného opatření, kterým je povinnému stanovena povinnost platit výživné v nezbytné míře (§ 76 odst. 1 a) OSŘ). Ve věcech péče soudu o nezletilé se předběžné opatření nařizuje dle § 462 a násl. ZŘS, přičemž soud dbá o odstranění nedostatku péče s cílem zajistit řádný vývoj nebo důležitý zájem nezletilého a upraví tak jeho poměry (§ 452 ZŘS). K nařízení předběžného opatření je oprávněn obecný soud navrhovatele, kterým je orgán sociálně-právní ochrany dětí (§ 453 odst. 1, § 454 odst. 1 ZŘS). Návrh na předběžné opatření

---

⁹² SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekonstrukci soukromého práva*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 190 - 191; pro srovnání ŠÍNOVÁ, Renata a kol. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. 1. vyd. Praha: Leges, 2010, s. 196 - 197.

⁹³ pro srovnání ŠÍNOVÁ, Renata a kol. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. 1. vyd. Praha: Leges, 2010, s. 198 - 199.

musí obsahovat (kromě obecných náležitostí návrhu na zahájení řízení) jméno nezletilého, jména, povolání a bydliště ostatních účastníků, pokud jsou známa, vylíčení všech skutečností odůvodňujících nařízení předběžného opatření a označení osoby, které má být dítě předáno do péče. Jestliže by návrh všechny uvedené náležitosti neobsahoval, byl by soudem odmítnut (§ 454 odst. 2 ZŘS). Ve věci výživného se nevyžaduje složení jistoty k zajištění náhrady škody nebo jiné újmy, jež by mohla vzniknout předběžným opatřením (§ 12 odst. 3 ZŘS).

V tomto řízení nemusí být nezletilý zastoupen, Pokud však nezletilé dítě nemá zákonného zástupce, popřípadě zákonný zástupce nemůže takto v řízení vystupovat, je mu jmenován opatrovník, kterým bývá orgán sociálně-právní ochrany dětí (§ 465 odst. 1 ZŘS).

O návrhu na předběžné opatření musí soud rozhodnout do dvaceti čtyř hodin od podání (§ 456 ZŘS). Jelikož jde hlavně o rychlost, je rozhodnutí vykonatelné jeho vydáním a účastníkům se doručuje právě až po uskutečnění jeho výkonu (§ 457 a 458 ZŘS). O zatímním charakteru svědčí i omezená doba trvání předběžného opatření, tedy jeden měsíc od vykonatelnosti (§ 459 odst. 1 ZŘS). Tuto dobu lze prodloužit opětovně o jeden měsíc, jestliže ve věci bylo zahájeno řízení, přičemž celková doba trvání předběžného opatření nesmí přesáhnout šest měsíců (§ 460 odst. 1 ZŘS).

Předběžné opatření může být kdykoli na návrh zrušeno. Zrušení mohou soudu kdykoli navrhnout rodiče nezletilého, orgán sociálně-právní ochrany dětí a ustanovený opatrovník. Návrhem se musí soud bezodkladně zabývat a rozhodnout musí nejpozději do sedmi dnů. V případě zamítnutí návrhu na zrušení předběžného opatření lze návrh opakovaně podat až po uplynutí čtrnácti dnů od právní moci rozhodnutí, pokud v něm nebudou obsaženy jiné důvody (§ 462 ZŘS).

Proti rozhodnutí o předběžném opatření je přípustné i odvolání, přičemž rozhodnutí může sám změnit i soud prvního stupně, kterému se odvolání podává (§ 463 a § 464 ZŘS). Jestliže soud nezvolí postup dle předchozí věty, předloží věc do patnácti dnů od podání odvolání odvolacímu soudu, který rozhodne do sedmi dnů od předložení věci (§ 465 ZŘS).

1.6.2 Rozsudek

Soud se primárně snaží o dosažení dohody mezi účastníky řízení. Pokud se účastníci dohodnou a tato dohoda neodporuje kritériím pro stanovení výživného uvedeným v zákoně a je v zájmu dítěte, soud dohodu rodičů o výživném schválí a to rozsudkem. Jelikož smír nelze pro schválení této dohody užít.⁹⁴ Soud v řízení o výživném tedy rozhoduje rozsudkem (§ 471 ZŘS). Přitom je třeba dodat, že tento rozsudek je předběžně vykonatelný (§ 473 a) ZŘS) a v řízení o výživném nemá žádný z účastníků právo na náhradu nákladů řízení (§ 23 ZŘS).

V případě změny poměrů týkajících se rozhodnutí o výživném, může soud změnit rozhodnutí ohledně stanovení výživného pro nezletilého oprávněného (§ 475 odst. 1 ZŘS, viz také bod 1.5.3.2).

Opravným prostředkem proti rozsudku je odvolání. Přičemž rodiče nemohou podat odvolání do výroku dohody, jež dohodu schválil (§ 476 ZŘS). V odvolacím řízení lze přitom uvádět i zcela nové skutečnosti a důkazy, které dosud nebyly uvedeny, a soud k nim přihlédne (§ 28 ZŘS). Dále lze uplatnit žalobu pro zmatečnost nebo přistoupit k obnově řízení. Dovolání však není přípustné (§ 30 odst. 1 ZŘS).⁹⁵

1.6.3 Výkon rozhodnutí

Rozhodnutí o výživném pro nezletilého je předběžně vykonatelné (§ 473 a) ZŘS). U předběžně vykonatelného rozsudku není brán ohled na právní moc ani na podané odvolání. Povinnému je určena lhůta k plnění běžící od doručení rozhodnutí (§ 160 odst. 4 OSŘ). Rozhodnutí o výživném pro již zletilé dítě je rovněž předběžně vykonatelné, avšak jen za poslední 3 měsíce před vyhlášením rozsudku (§ 162 odst. 1 OSŘ). Jestliže není výživné ze strany povinného dobrovolně plněno, přichází v úvahu možnost soudního výkonu rozhodnutí dle občanského soudního řádu nebo exekuce dle zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů (dále jen „EŘ“).

---

⁹⁴ Rozsudek Krajského soud v Hradci Králové ze dne 24. září 1965, 4 Co 376/65, R 3/1966 civ.

⁹⁵ k bodu 1.6.2 pro srovnání ŠÍNOVÁ, Renata a kol. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. 1. vyd. Praha: Leges, 2010, s. 201 - 204.

K soudnímu výkonu rozhodnutí pro vymožení výživného pro nezletilého je příslušný soud, v jehož obvodu má nezletilý na základě dohody rodičů nebo rozhodnutí soudu, popřípadě jiných rozhodujících skutečností své bydliště, tedy obecný soud nezletilého (§ 252 odst. 3 OSŘ, 511 ZŘS). Před samotným nařízením výkonu rozhodnutí poskytne soud na žádost účastníka pomoc při zjišťování bydliště povinného a spolupracuje s ostatními orgány veřejné moci (§ 260 odst. 1 OSŘ, § 513 ZŘS).

V případě exekuce je třeba podat exekutorovi exekuční návrh se všemi náležitostmi spolu s exekučním titulem, kterým je rozhodnutí soudu o výživném (§ 37 až 39 EŘ). Na základě doručeného exekučního návrhu pak exekutor požádá exekuční soud v uvedených lhůtách o pověření a nařízení exekuce (§ 43a EŘ). Soud pověření vydá ve stanovené lhůtě, což exekutor sdělí oprávněnému vyrozuměním o zahájení exekuce (§ 44 EŘ). Exekutor v případě exekuce k vymožení výživného nezletilého dítěte nemůže odmítnout provést požadovaný úkon, i když oprávněný nesložil přiměřenou zálohu na náklady exekuce (§ 30 b EŘ).

Způsoby výkonu rozhodnutí a provedení exekuce jsou v zákoně taxativně vymezeny. Pro výkon rozhodnutí ukládajícího zaplacení peněžité částky, kam se zahrnují i nedoplatky na výživném, lze použít srážky ze mzdy, příkázání pohledávky, správu nemovité věci, prodej movitých věcí a nemovitých věcí, postižení závodu a zřízení soudcovského zástavního práva k nemovitým věcem (§ 258 odst. 1 OSŘ). Exekuci ukládající zaplacení peněžité částky lze provést rovněž srážkami ze mzdy a jiných příjmů, příkázáním pohledávky, správou nemovité věci, prodejem movitých věcí a nemovitých věcí, postižením závodu, zřízením exekutorského zástavního práva na nemovitých věcech, ale i pozastavením řídičského oprávnění (§ 59 odst. 1 EŘ).

Častým způsobem výkonu rozhodnutí a provedení exekuce jsou srážky ze mzdy. Zde je upraveno přednostní postavení pohledávek výživného mezi ostatními pohledávkami (§ 279 odst. 2 a) OSŘ). Jednou z účinných možností provedení exekuce uvedenou v exekučním řádu je i pozastavení řídičského oprávnění (§ 59 odst. 1 g), 71a EŘ). Tento způsob lze využít pouze při vymáhání nedoplatků výživného pro nezletilého. Exekuční příkaz je třeba doručit orgánu, který vede registr řidičů podle zvláštního právního předpisu, oprávněnému a povinnému. Orgánu, který vede registr řidičů, přitom nesmí být exekuční příkaz doručen dříve než povinnému (§ 71a odst. 2

EŘ). Dnem doručení exekučního příkazu povinnému pak dochází k pozastavení řidičského oprávnění, kdy dobu trvání pozastavení nesmí povinný řídit motorová vozidla. Exekuční příkaz musí být povinnému doručen do vlastních rukou (§ 71a odst. 3 EŘ). Exekutor může exekuční příkaz za určitých podmínek zrušit, což oznámí orgánu, který vede registr řidičů. Základní podmínkou je zaplacení nedoplatků na výživném. Druhou okolností odůvodňující navrácení řidičského oprávnění je dostatečné prokázání nezbytnosti řidičského oprávnění pro uspokojování základních životních potřeb povinného a osob, ke kterým má vyživovací povinnost (§ 71a odst. 4 EŘ).

Tato varianta provedení exekuce se ukázala v praxi v zásadě velmi účinnou. Opatření má především motivační charakter a mělo by mít přednost před ostatními způsoby provedení exekuce. Při pozastavení řidičského oprávnění totiž většina neplaticích začne spolupracovat a uhradí dlužné výživné.⁹⁶

1.7 Neplnění vyživovací povinnosti jako trestný čin

Zájem na řádném a pravidelném plnění vyživovací povinnosti požívá trestněprávní ochrany. Porušení této povinnosti vymezuje zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, (dále jen „trestní zákoník“) v hlavě čtvrté označené jako Trestné činy proti rodině a dětem jako trestný čin zanedbání povinné výživy (§ 196 Zanedbání povinné výživy, § 196a Zvláštní ustanovení o trestání a § 197 Zvláštní ustanovení o účinné lítosti).

1.7.1 Zanedbání povinné výživy

V centru ochrany jako objekt tohoto trestného činu stojí nárok na výživu, jež vznikl na základě příslušných ustanovení občanského zákoníku z roku 2012, tedy přímo ze zákona. Jelikož trestní zákoník poskytuje ochranu pouze vyživovací povinnosti vzniklé ex lege, není proto třeba žádného zvláštního rozhodnutí soudu ohledně vyživovací povinnosti a stanovení jejího rozsahu, které má jen deklaratorní charakter. Otázku existence a výše vyživovací povinnosti si totiž soud v trestním řízení posuzuje samostatně a to jako otázku předběžnou dle § 9 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, (dále jen „trestní řád“), i když je k dispozici pravomocné rozhodnutí soudu vydané v občanskoprávním řízení. Soud v rámci trestního řízení tedy

---

⁹⁶ GINTER, Jindřich. Exekuce na řidičáky už přiměly stovky otců platit výživné, *PŘÁVO*, Praha: BORGIS, a.s., ročník 24, č. 81/2014, č. 81, s. 1, 4.

znovu sám hodnotí všechna kritéria rozhodná pro stanovení výživného a jeho výše na straně povinného i oprávněného, přičemž předchozí vývoj občanskoprávního řízení a rozhodnutí v něm vydané použije jako listinný důkaz. Naproti tomu je soud v trestním řízení vázán občanskoprávními rozhodnutími o osobním stavu, tedy rozhodnutími o určení otcovství povinného (§ 9 odst. 2 trestního řádu).⁹⁷

Pojem výživného je trestním právem chápán nejen jako „*vlastní výživa, ale i ošacení, bydlení, příprava k budoucímu povolání, péče o zdraví a čistotu dítěte i opatřování dalších prostředků potřebných pro všestranný vývoj dítěte apod. Za výživné ve smyslu § 196 praxe nepovažuje příležitostná plnění v době styku rodiče (který nemá děti ve výchově) s nimi, jež mají povahu dáreků či jiných podobných plnění, nesměřujících k uspokojení odůvodněných potřeb nezletilých dětí.*“⁹⁸

Pachatelem trestného činu zanedbání povinné výživy může být jen osoba, které byla zákonem uložena zvláštní povinnost (§ 114 trestního zákoníku), tedy vyživovací povinnost dle občanského zákoníku z roku 2012. Tento trestný čin je dále specifický tím, že v sobě skrývá dvě skutkové podstaty. První zahrnuje skutečnost, kdy povinný neplní (úmyslně či jen z nedbalosti) svou zákonnou povinnost vyživovat nebo zaopatřovat jiného po dobu delší než čtyři měsíce (§ 196 odst. 1 trestního zákoníku) a druhá upravuje situaci, kdy se povinný úmyslně vyhýbá plnění této povinnosti po dobu delší než čtyři měsíce (§ 196 odst. 2 trestního zákoníku). Jako neplnění vyživovací povinnosti se přitom označuje stav, kdy oprávněnému není zaviněně poskytováno výživné v peněžní nebo naturální formě, či povinný neplní svou povinnost ve stanoveném rozsahu. Vyhýbání se vyznačuje úmyslnou snahou o zbavení, oddálení, zmaření či jiné ztížení plnění výživného. Pro vznik trestní odpovědnosti je však třeba, aby neplnění výživného bylo dlouhodobějšího rázu, tedy aby porušení trvalo déle než

---

⁹⁷ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 4. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 628 - 629; JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Leges, 2013, s. 277 - 279.

⁹⁸ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 4. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 629.

čtyři měsíce. Z těchto důvodů je tento trestný čin považován za trestný čin pokračující s prvky trestného činu hromadného.⁹⁹

Jako místo spáchání trestného činu je nutno označit jak místo pobytu povinného, tak i místo pobytu oprávněného. Jedná se tedy o tzv. distanční delikt. Odpovědnost povinného nijak neovlivňuje skutečnost, že mu nebylo známo, kde se oprávněný nachází, v případě, že se ani místo pobytu nepokusil zjistit. „*Plnění zákonné vyživovací povinnosti totiž nespočívá jen v samotném placení výživného, ale i v tom, že osoba, která je povinna výživné platit, si v takovém případě z vlastní iniciativy zjistí, kde se zdržuje osoba, které má být výživné placeno, pokud je vzhledem k okolnostem toto zjištění pro povinnou osobu dostupné.*“¹⁰⁰

Za spáchání trestného činu zanedbání povinné výživy dle § 196 odst. 1 trestního zákoníku hrozí trest odnětí svobody až na jeden rok. V odstavci 2 uvedeného ustanovení se pak trestní sazba zvyšuje na dva roky. Pro obě situace je pak ve třetím odstavci vymezena okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby. Jedná se trestní sazbu šest měsíců až tři léta, která bude pachateli uložena, jestliže zanedbáním povinné výživy vydal oprávněnou osobu nebezpečí nouze. Z trestního zákoníku vyplývá, že pro naplnění okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby postačuje již samotná hrozba vydání nebezpečí nouze. O nouzi se jedná, pokud oprávněný nemá k dispozici dostatek elementárních prostředků nutných pro život a pokud by mu nebyla poskytnuta pomoc, nebyl by schopen si tyto prostředky sám obstarat. Pomoc může být poskytnuta i druhým z rodičů, který tak učinil na úkor svých vlastních potřeb, či podporou ze strany státu.¹⁰¹

V § 196a trestního zákoníku je pak upravena možnost uložit jako přiměřené omezení a přiměřené povinnosti dle § 48 odst. 4 trestního zákoníku přiměřené omezení spočívající ve zdržení se řízení motorových vozidel. K tomuto kroku soud přistoupí zejména tehdy, existuje-li důvodná obava, že povinnost hradit dlužné výživné bude povinným mařena či ztěžována (§ 196a trestního zákoníku). Toto omezení bylo

---

⁹⁹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 4. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 628 - 630; ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář. II, § 140-421*. 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, s. 1917 - 1922.

¹⁰⁰ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Leges, 2013, s. 278 - 279.

¹⁰¹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Leges, 2013, s. 279.

zavedeno novelou trestního zákoníku, zákonem č. 390/2012 Sb., účinnou od 1.10.2012.¹⁰²

1.7.2 Účinná lítost

Jelikož zájem na řádném plnění vyživovací povinnosti převažuje nad zájmem na potrestání pachatele, je v § 197 trestního zákoníku upravena možnost zániku trestní odpovědnosti. Toto speciální ustanovení o účinné lítosti vymezuje podmínky pro zánik odpovědnosti, které musí být v daném případě splněny současně. První podmínkou je, že trestný čin neměl trvale nepříznivých následků (§ 197 trestního zákoníku). Za trvalý následek se považuje takový následek, u kterého je vyloučen návrat v předchozí stav, například nevratné fyzické či psychické následky na zdraví oprávněného, ztížení přípravy na budoucí zaměstnání.¹⁰³

Druhou podmínkou je dodatečné splnění vyživovací povinnosti dříve, než soud prvního stupně počal vyhlašovat rozsudek (§ 197 trestního zákoníku). Dodatečným splněním se myslí i uhrazení výživného někým jiným, pokud toto splnění zajistil pachatel. Pachatel musí uhradit celou dlužnou částku výživného, částečné splnění není důvodem pro zánik trestní odpovědnosti. Pouze pokud bylo výživné stanovené ve vyšším rozsahu a již nezohledňuje jeho možnosti a schopnosti, považuje se za dodatečné splnění povinnosti i uhrazení částky odpovídající příjmovým možnostem pachatele. Je povinen uhradit výživné za období, za něž je stíhán, tedy do zahájení trestního stíhání. Jestliže i nadále neplní vyživovací povinnost, páchá tím nový skutek. Vyživovací povinnost lze však splnit i do doby, kdy soud prvního stupně počne vyhlašovat nový rozsudek, když původní byl odvolacím soudem zrušen.¹⁰⁴

---

¹⁰² JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 4. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 631.

¹⁰³ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 4. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 632.

¹⁰⁴ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Leges, 2013, s. 280 - 281.

2. Výživné v Slovenské republice

2.1 Právní úprava

Do doby rozdělení České a Slovenské Federativní republiky (Československa) k 1.1.1993 vycházely obě země ze stejné právní úpravy v oblasti rodinného práva, vyživovací povinnosti a práva na výživné ať už se jednalo o zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném, nebo o zákon o rodině č. 94/1963 Sb. (zákon o rodině z roku 1963).

Po vzniku samostatných států došlo na Slovensku k několika dílčím novelám zákona o rodině z roku 1963. Podobně jako v České republice, kde došlo k změnám v rodinném právu díky občanskému zákoníku z roku 2012, byly i na Slovensku snahy o změnu původního zákona o rodině z roku 1963 zpečetěny vydáním zákona č. 36/2005 Sb., zákon o rodině (zákon č. 36/2005 Z. z., Zákon o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov, dále jen „zákon o rodině“), s účinností od 1.4.2005. Tento zákon, podobně jako český občanský zákoník z roku 2012, obsahově navazuje na předchozí úpravu zákona o rodině z roku 1963, ve znění jeho novel, avšak přesto vymezuje i některé instituty dřívější úpravě neznámé.

Nový zákon o rodině byl novelizován celkem dvakrát. V roce 2010 se jednalo o prosazení úpravy střídavé péče o dítě a podruhé šlo o úpravu úroků z prodlení s odkazem na předpisy občanského práva. Úpravu rodinného práva ovlivnil i zákon č. 201/2008 Sb., zákon o náhradním výživném (zákon č. 201/2008 Z. z., Zákon o náhradnom výživnom a o zmene a doplnení zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení nálezů Ústavného súdu Slovenskej republiky č. 615/2006 Z. z., dále jen „zákon o náhradním výživném“).¹⁰⁵

Vyživovací povinnost a právo na výživné jsou součástí rodinného práva upravuje zákon o rodině v části třetí, kde jsou upraveny jednotlivé druhy výživného spolu se společnými ustanoveními (§ 75 až § 81). Jedná se o vyživovací povinnost rodičů k dětem (§ 62 až § 65), vyživovací povinnost dětí k rodičům (§ 66 až § 67), vyživovací povinnost mezi ostatními příbuznými (§ 68 až § 70), výživné mezi manžely (§ 71),

---

¹⁰⁵ Národná rada Slovenskej republiky, dostupné na <http://www.nrsr.sk/web/default.aspx?sid=home>.

příspěvek na výživu rozvedeného manžela (§ 72 až § 73), příspěvek na výživu a úhradu některých nákladů neprovdané matce (§ 74).

2.2 Vyživovací povinnost rodičů k dětem

Slovenská právní úprava vyživovací povinnosti rodičů k dětem je v zásadě velice podobná české úpravě vyživovací povinnosti, což je zapříčiněno právě společnou právní historií. V následujících bodech proto jen stručně zopakují některé důležité znaky vyživovací povinnosti a práva na výživné s ohledem na slovenskou judikaturu a blíže se budu věnovat spíše institutům českému právu neznámým. Jedná se o úpravu minimálního a náhradního výživného včetně podmínek pro jejich poskytování.

Exkurs subjekty vyživovací povinnosti

Oprávněným z vyživovací povinnosti je dítě, tedy osoba příbuzná v řadě přímé, která nedosáhla zletilosti (18 let). Z pohledu vyživovací povinnosti je však hledisko věku nerozhodné a význam má jen v procesním právu.

Povinným z vyživovací povinnosti je rodič dítěte. Za matku zákon považuje ženu, která dítě porodila (§ 82). Otcem je pak muž určený na základě některé z domněnek otcovství (§ 84 a násl.). Vyživovací povinnost je závazkem každého z rodičů, přičemž je nerozhodné, zda se dítě narodilo v manželství nebo mimo něj. Tato povinnost nenáleží rodičům společně a nerozdílně, ale vždy podle jejich schopností, možností a majetkových poměrů. Ostatní příbuzné (převážně prarodiče) zatíží vyživovací povinnost jen, pokud ji rodiče nejsou schopni plnit.¹⁰⁶

Exkurz předpoklady a rozsah

Při stanovení výživného zohledňuje soud odůvodněné potřeby oprávněného dítěte a také se zabývá schopnostmi, možnostmi a majetkovými poměry povinného. Tato kritéria doplňuje právo dítěte podílet se na životní úrovni rodičů (§ 62 odst. 2). Svou roli hraje i to, zda se povinný nevzdal bez důležitého důvodu výhodnějšího zaměstnání, majetkového prospěchu či zda se svým majetkem nepřiměřeně neriskuje (§ 75).

---

¹⁰⁶ HORVÁTH, Edmund, VARGA, Erik. *Zákon o rodině: komentár*. 2., preprac. a dopl. vyd. Bratislava: Wolters Kluwer, 2014, s. 309.

Vyživovací povinnost jako povinnost vyplývající přímo ze zákona má rovněž dle § 62 odst. 5 přednost před ostatními výdaji a náklady rodičů. Při hodnocení uvedených kritérií na straně povinného rodiče soud nezohledňuje ty výdaje, které nejsou nevyhnutelně nezbytné. Například měsíční leasingové splátky nebyly soudem uznány jako nezbytné výdaje a vyživovací povinnost povinného má před nimi přednost.¹⁰⁷

Při prokazování reálných příjmů povinného rodiče, které získává z jiné než závislé činnosti, je rodič povinen poskytnout soudu součinnost a předložit potřebné podklady, zpřístupnit rozhodné údaje a další skutečnosti důležité pro stanovení výživného. V případě, že tyto povinnosti nesplní, bude soud předpokládat, že jeho průměrný měsíční příjem činí dvacetinásobek sumy životního minima (§ 63 odst. 1). Částka životního minima činí dle zákona č. 601/2003 Sb., zákon o životním minimu (zákon č. 601/2003 Z. z., Zákon o životnom minime a o zmene a doplnení niektorých zákonov, dále jen „zákon o životním minimu“) 198,09 Euro měsíčně. Soud tedy vychází při určení výživného tímto způsobem z částky 3.961,80 Euro.

U povinného rodiče, který má příjmy z jiné než závislé činnosti soud také nebere ohled na výdaje, které nejsou pro danou činnost nezbytné, anebo je není nutno vynaložit v takovém rozsahu. V této situaci soud k těmto nákladům nepřihlíží a možnosti a schopnosti povinného hodnotí dle příjmu, který tyto náklady a výdaje nezahrnuje (§ 63 odst. 2).

V rámci stanovení výživného se přihlíží také k tomu, který z rodičů a v jaké míře se o oprávněné dítě osobně stará. Jestliže rodiče žijí společně, přihlíží se i k péči o domácnost (§ 62 odst. 4). Významným kritériem také zůstává hledisko dobrých mravů, jehož použití je však při rozhodování o výživném pro nezletilé dítě výslovně vyloučeno (§ 75 odst. 2).

Zákon o rodině v § 63 odst. 3 také upravuje možnost tvorby úspor. Pokud to umožňují majetkové poměry povinného rodiče, je tvorba úspor považována za odůvodněnou potřebu oprávněného. Určená částka je pak ukládána na zvláštní účet

---

¹⁰⁷ HORVÁTH, Edmund. *Judikatura vo veciach rodinnoprávnych vzťahov*. 1. vyd. Bratislava: Iura Edition, 2012, s. 248, rozsudek Krajského soudu v Banské Bystrici z 9. září 2009, sp.zn. 17 CoP/44/2009.

nezletilého, který mu založil rodič, jemuž byl svěřen do péče. Nutno zdůraznit, že pro nakládání s prostředky na tomto účtu je třeba souhlas soudu.

Exkurz vznik, zánik a možnost změny vyživovací povinnosti

Dítě má na výživné nárok přímo ze zákona a výživa dítěte je i dle § 28 odst. 1 a) součástí rodičovských práv a povinností. Povinnost rodičů vyživovat své dítě vzniká již narozením, či pravomocným rozhodnutím soudu o osvojení, anebo určením otcovství.

I když vyživovací povinnost vzniká ex lege, mohou nastat situace, kdy je třeba, aby o vyživovací povinnosti rozhodl soud (např. § 65, rodiče dítěte spolu nežijí a je třeba upravit rozsah vyživovací povinnosti či schválit dohodu o výši výživného; rodiče dítěte spolu žijí, ale výživné není plněno dobrovolně). Soud pak ve svém rozhodnutí určí den, od kterého oprávněnému výživné náleží. Výživné lze přiznat i za dobu minulou, tedy zpětně, a to za dobu tří let od zahájení řízení, avšak tento krok musí být podepřen důvody hodnými zvláštního zřetele. Doplněním této podmínky došlo k zpřísnění možnosti žádat výživné pro nezletilé dítě zpětně, pokud k tomu nejsou závažné důvody. Jako důvod hodný zvláštního zřetele lze uznat zdravotní stav oprávněného, který znemožnil uplatnění nároku na výživné či bránění v možnosti uplatnění nároku (vyhrožování, násilí).¹⁰⁸

Vyživovací povinnost trvá, dokud dítě není schopné se samo živit (§ 62 odst. 1). Za okamžik, kdy je dítě schopno se samo živit, je považováno získání všech potřebných předpokladů pro výkon povolání. Avšak vzhledem k situaci na pracovním trhu a široké nabídce různých forem vzdělávání a studia, není lehké tento okamžik určit. Judikatura spojuje schopnost se sám živit i se splněním podmínek pro získání dávek sociálního zabezpečení, pokud oprávněný řádně ukončil studium, ale dosud se neprosadil na pracovním trhu.¹⁰⁹

---

¹⁰⁸ HORVÁTH, Edmund, VARGA, Erik. *Zákon o rodině: komentár*. 2., preprac. a dopl. vyd. Bratislava: Wolters Kluwer, 2014, s. 426 - 427.

¹⁰⁹ HORVÁTH, Edmund, VARGA, Erik. *Zákon o rodině: komentár*. 2., preprac. a dopl. vyd. Bratislava: Wolters Kluwer, 2014, s. 310.

Jestliže dítě uzavře manželství, trvá vyživovací povinnost rodičů pouze jako podpůrná a uplatní se pouze jen, pokud by manžel nebyl schopen výživné poskytovat.¹¹⁰

Ve výše uvedených případech může dojít ke znovuobnovení již zaniklé vyživovací povinnosti. Vyživovací povinnost zaniká rovněž osvojením, avšak zrušením osvojení se opět obnovuje v rámci původní rodiny. Naopak bez možnosti obnovení zaniká vyživovací povinnost spolu se zánikem rodinného poměru (popření otcovství, smrt).

Dohody i rozhodnutí o výživném upravují v budoucnu splatné dávky, proto platí, že je možné je změnit, pokud se změní poměry (clausula rebus sic standibus). Dojde-li ke snížení či zrušení výživného pro nezletilé dítě, uplatní se zásada, že spotřebované výživné se již nevrací. Při změně poměrů se vždy přihlédne k vývoji životních nákladů (§ 78). Jedná se o valorizační klauzuli, která je však spjata výhradně se soudním řízením, na rozdíl od pravidelného zvyšování výživného upraveného ve zvláštních zákonech. Soud tak přihlíží k nejen k vývoji životních nákladů v konkrétním případě, ale i k růstu spotřebitelských cen a dalším ukazatelům.¹¹¹

Exkurz plnění vyživovací povinnosti

Výživné musí být dle kogentního ustanovení § 76 plněno v pravidelných a opakujících se částkách, které jsou splatné vždy měsíc předem. Jen takovýmto způsobem plnění výživného mohou být kryty všechny dlouhodobé i průběžně se vyskytující jednorázové potřeby. Jelikož výživné má spotřební charakter¹¹², má zabezpečovat splnění všech odůvodněných potřeb jako je bydlení, oblečení, potřeby kulturní, vzdělávací, rekreační a sportovní, zkrátka všechny důležité životní potřeby rozhodné pro celkový tělesný a psychický rozvoj.

Výživné lze uhradit jednorázově jen v určitých případech. Může se jednat jednorázovou úhradu nedoplatků na výživném, avšak i v tomto případě se upřednostňuje plnění ve splátkách. Dále se jedná o případ teaurace výživného.

---

¹¹⁰ HORVÁTH, Edmund. *Judikatura vo veciach rodinnoprávnych vzťahov*. 1. vyd. Bratislava: Iura Edition, 2012, s. 258, rozhodnutí Nejvyššího soudu SSR z 15. září 1971, R 4/1972.

¹¹¹ HORVÁTH, Edmund, VARGA, Erik. *Zákon o rodine: komentár*. 2., preprac. a dopl. vyd. Bratislava: Wolters Kluwer, 2014, s. 434.

¹¹² HORVÁTH, Edmund. *Judikatura vo veciach rodinnoprávnych vzťahov*. 1. vyd. Bratislava: Iura Edition, 2012, s. 241, rozsudek Krajského soudu v Žilíně ze dne 31. července 2009, sp. zn. 9 CoP/50/2009.

Možnost teaurace výživného pro nezletilé dítě byla v právním řádu zakotvena až novým zákonem o rodině v § 64 a stává se tak dalším prvkem zabezpečujícím vyšší ochranu nezletilého. Pro použití tohoto institutu musí nastat důvody hodné zvláštního zřetele, například obava z nepravidelného poskytování výživného povinným v budoucnu z důvodu podstupování majetkových rizik, nestabilních příjmů, příjmů pouze ze sezónních prací či jiných výkyvů v příjmech povinného rodiče. Jedná se o výjimku ze zásady spotřebního charakteru výživného a z pravidelného plnění výživného každý měsíc, jelikož soud rozhodne o povinnosti složit jednorázově určitou částku na výživné, které se stane splatným až v budoucnu. Tuto sumu povinný uloží na účet založený pečujícím rodičem ve prospěch nezletilého dítěte. Soud v rozhodnutí stanoví délku období, po které bude výživné hrazeno z jednorázově složené částky, den splatnosti jednorázové platby. Výše takto určené sumy přitom musí reflektovat příjmovou situaci povinného rodiče a nemůže pro něj být likvidační.¹¹³

Ohledně možnosti započtení pohledávek na výživné zákon v § 76 odst. 2 připouští pouze započtení vzájemných pohledávek dohodou. Dohodou je možné započíst pohledávku na výživném proti jakékoli jiné pohledávce. Jednostranné započtení není u pohledávek na výživné možné, ale jednostranné započtení pohledávky na výživné oprávněným vyloučeno není. Bez výjimky je však zakázáno započtení u pohledávek na výživné pro nezletilé dítě.

Díky novele zákona o rodině, zákon č. 125/2013 Z.z., se do úpravy vyživovací povinnosti prosadila ustanovení o úrocích z prodlení s odkazem na občanskoprávní předpisy. Úrok z prodlení náleží oprávněnému při prodlení povinného s plněním jakékoli platby výživného (samotné výživné i nedoplatky na výživném), které bylo stanoveno rozhodnutím soudu. V prodlení se povinný ocitne, jakmile nesplní stanovené výživné řádně a včas, tedy dnem, který následuje po soudem určeném dni splatnosti. Posléze poskytnuté výživné se nejprve započítává na vlastní výživné a poté na úroky z prodlení.¹¹⁴

---

¹¹³ HORVÁTH, Edmund, VARGA, Erik. *Zákon o rodině: komentár*. 2., preprac. a dopl. vyd. Bratislava: Wolters Kluwer, 2014, s. 339 - 343, 419.

¹¹⁴ HORVÁTH, Edmund, VARGA, Erik. *Zákon o rodině: komentár*. 2., preprac. a dopl. vyd. Bratislava: Wolters Kluwer, 2014, s. 419 - 423.

Právo požadovat úroky z prodlení spolu s náhradou poskytnutého plnění má i ten, kdo plnil zcela či zčásti vyživovací povinnost za jiného (§ 79).

2.3 Minimální výživné

Zakotvení minimálního výživného v § 62 odst. 3 zákona o rodině představuje další prvek zajišťující ochranu slabší strany. Na základě této úpravy je každý povinný rodič povinen plnit vyživovací povinnost ve výši 30% z částky životního minima (90,42 Euro) dle § 2 c) zákona o životním minimu. Tato částka nyní činí 27,126 Euro.

Minimální výživné se stanoví bez ohledu na objektivní možnosti povinného, bez ohledu na standardní pravidla stanovení vyživovací povinnosti uvedená výše. Povinnost plnit alespoň minimální výživné dopadá i na případy, kdy soud ani při vyhodnocení jednotlivých kritérií pro určení výživného, včetně potenciality příjmů a různých výdajů povinného, není schopen na základě zjištěné majetkové situace určit výši vyživovací povinnosti.

Případ od případu je pak třeba hodnotit podmínky trestní odpovědnosti dle příslušných trestněprávních předpisů. I uvedená výše minimálního výživného v mnoha případech přesahuje majetkové a výdělkové možnosti povinného, v jehož moci není uhradit ani tuto základní sazbu výživného. Tímto jednáním, kdy neposkytuje všechno, co je obsahem vyživovací povinnosti, by pak splňoval skutkovou podstatu trestného činu zanedbání povinné výživy (§ 207 zákona č. 300/2005 Z. z., Trestný zákon).

Minimální výživné je možno určit jak pro nezletilé dítě, tak i pro zletilé dítě. U zletilého je však třeba zhodnotit přiznání minimálního výživného hlediskem dobrých mravů.

Z procesního hlediska by však uvedení konkrétní částky v rozhodnutí soudu, v současnosti tedy 27,126 Euro, při změnách předpisů upravujících částky životního minima vedlo k vlnám návrhů na změnu rozhodnutí a zvýšenému náporu na soudy. V případě rozhodnutí o výživném však soud nemusí ve výroku rozsudku vymezit danou konkrétní částku minimálního výživného, ale může uvést i formulaci 30% z částky životního minima a ohledně výpočtu a přesného určení odkázat na příslušné konkrétní předpisy. Tuto variantu upravuje § 155 odst. 3 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní pořádek (zákon č. 99/1963 Zb., Občiansky súdny poriadok), který umožňuje výrok

rozsudku na plnění v penězích vyjádřit i jiným nezaměnitelným způsobem než vyčíslením. Tento jiný nezaměnitelný způsob musí soud doplnit odkazem na přesný způsob určení a výpočtu uvedený ve zvláštním předpise.¹¹⁵ K této problematice se vyjádřil i Krajský soud v Bánské Bystrici, který uvedl, že pokud dojde ke změně částek životního minima v souvislosti se změnou předmětného zákona, změní se odpovídajícím způsobem i výživné a rodiče jsou povinni plnit od účinnosti předpisu výživné již v té částce vypočtené dle aktuálních předpisů.¹¹⁶

2.4 Náhradní výživné

Úprava náhradního výživného je obsažena v zákoně o náhradním výživném, který vymezuje oprávněné osoby, podmínky pro získání náhradního výživného, postup podání žádosti, řízení v této věci apod. Přímou v zákoně o rodině je obsaženo pouze jedno ustanovení zmiňující náhradní výživné (§ 80), které svěřuje poskytování náhradního výživného Úřadu práce, sociálních věcí a rodiny (Úřad, ÚPSVaR), jemuž se žádosti o náhradní výživné podávají, a odkazuje na zvláštní předpis, jímž je právě zákon o náhradním výživném.

Náhradní výživné se poskytuje oprávněné osobě, kterou je nezaopatřené dítě. Tento pojem je vymezen v § 3 zákona č. 600/2003 Sb., zákon o přídavku na dítě (zákon č. 600/2003 Z. z., Zákon o přídavku na dieťa a o zmene a doplnení zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení). Za nezaopatřené dítě se tak považuje dítě do skončení povinné školní docházky, nejdéle však do 25 let věku, jestliže se soustavně připravuje na povolání studiem, nebo je mu z důvodu nemoci či úrazu znemožněno se připravovat na povolání studiem, nebo vykonávat výdělečnou činnost. Nezaopatřeným dítětem je také dítě, které je osvobozené od povinnosti docházet do školského zařízení, vzdělává se v základní škole pro žáky se zdravotním znevýhodněním, či které je pro dlouhodobý nepříznivý zdravotní stav neschopno se soustavně připravovat na povolání nebo se věnovat výdělečné činnosti, nejdéle však do dosažení zletilosti.

---

¹¹⁵ HORVÁTH, Edmund, VARGA, Erik. *Zákon o rodině: komentár*. 2., preprac. a dopl. vyd. Bratislava: Wolters Kluwer, 2014, s. 315 - 317.

¹¹⁶ HORVÁTH, Edmund. *Judikatura vo veciach rodinnoprávnych vzťahov*. 1. vyd. Bratislava: Iura Edition, 2012, s. 241, rozsudek Krajského soudu v Bánské Bystrici ze dne 18. března, sp. zn. 15CoP/11/2008.

Tato oprávněná osoba má nárok na náhradní výživné za splnění následujících podmínek:

- a) povinný rodič, nebo jiná osoba, která má na základě pravomocného rozhodnutí soudu či soudem schválené dohody povinnost plnit výživné, tuto povinnost v soudem určené výši, lhůtě a způsobu neplní, a to nejméně tři po sobě následující měsíce od splatnosti poslední splátky a pokud exekuční řízení trvá nejméně tři měsíce od doručení návrhu na exekuci a povinná osoba plnit nezačala (§ 2 odst. 1 a));
- b) neexistence nároku na sirotčí důchod nebo sirotčí výsluhový důchod, nebo nižší částka těchto důchodů než částka minimálního výživného (§ 2 odst. 1 b));
- c) trvalý pobyt a zdržování se (za splněné se bere i u studia v zahraničí) na území Slovenska (§ 2 odst. 2 a), odst. 5);
- d) průměrný měsíční příjem za posledních šest kalendářních měsíců předcházejících měsíc, ve kterém došlo k podání žádosti, nepřesáhne 2,2 násobku životního minima; za průměrný měsíční příjem se dle § 3 považuje úhrn příjmů společně posuzovaných osob, mimo příjem povinné osoby (§ 2 odst. 2 b));
- e) u oprávněné osoby, kterou je dítě základní školou povinné, je podmínkou i řádné plnění povinné školní docházky (§ 2 odst. 3).

Ochrana nároku oprávněné osoby je zajištěna, i pokud se povinná osoba zdržuje v zahraničí (§ 2 odst. 4). V tomto případě je k žádosti o náhradní výživné třeba přiložit potvrzení Centra pro mezinárodní ochranu dětí a mládeže, které deklaruje, že vymáhání výživného není možné, nebo že návrh na uznání a výkon rozhodnutí je již nejméně tři měsíce postoupen příslušnému zahraničnímu orgánu. Podmínka dle písmene a) týkající se trvání exekučního řízení je tak brána jako splněná.

Výše náhradního výživného odpovídá v případě neplnění vyživovací povinnosti, která má základ v soudním rozhodnutí nebo soudem schválené dohodě, právě této stanovené výši. Maximálně je náhradní výživné poskytováno ve výši 1,2 násobku životního minima pro nezaopatřené dítě. Jestliže povinný plní výživné jen zčásti, náleží náhradní výživné ve výši rozdílu mezi určenou sumou a částkou skutečně uhrazenou, opět však do stanoveného limitu 1,2 násobku životního minima pro nezaopatřené dítě.

V případě sirotka bez nároku na sirotčí důchod či s nízkým sirotčím důchodem se poskytne náhradní výživné ve výši minimálního výživného, anebo ve výši rozdílu mezi důchodem a minimálním výživným.

Úřad vyplácí náhradní výživné měsíčně pozadu, nejdříve v měsíci podání žádosti. Když by žadatel uvedl požadavek na výplatu náhradního výživného i za tři měsíce předcházející měsíci podání žádosti, Úřad vyplatí náhradní výživné i za tuto dobu, jestliže oprávněná osoba v této době splňovala veškeré podmínky. Náhradní výživné podléhá pravidelnému přehodnocování a kontrole ze strany Úřadu, zda nárok a všechny podmínky trvají. Takováto kontrola probíhá každých šest kalendářních měsíců.

Žadatelem o náhradní výživné může být oprávněná (zletilá) osoba, rodič oprávněného, jiná fyzická osoba, které byla oprávněná osoba svěřena do péče. Žádost se podává na stanoveném tiskopise se všemi náležitostmi, potřebnými přílohami, potvrzeními a dokumenty dle § 11 odst. 5.

Nárok na náhradní výživné zaniká, pokud povinný začal výživné plnit v plné výši, lhůtě a způsobem stanoveným soudem a to nejméně po dobu tří měsíců (§ 7). Za takovýchto okolností je oprávněná osoba povinna náhradní výživné za tuto dobu vrátit.¹¹⁷

---

¹¹⁷ Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, dostupné na http://www.upsvar.sk/socialne-veci-a-rodina/hmotna-nudza/nahradne-vyzivne.html?page_id=227; pro srovnání HORVÁTH, Edmund, VARGA, Erik. *Zákon o rodine: komentár*. 2., preprac. a dopl. vyd. Bratislava: Wolters Kluwer, 2014, s. 444 - 448.

3. Výživné ve Spolkové republice Německo

3.1 Právní úprava

Ve Spolkové republice Německo je úprava vyživovací povinnosti svěřena občanskému zákoníku (Bürgerliches Gesetzbuch, dále jen „BGB“) z 18.8.1896, ve znění pozdějších předpisů. Konkrétně se jedná o knihu čtvrtou, věnovanou rodinnému právu, část 2 (Příbuzenství), oddíl 3 (Vyživovací povinnost), pododdíl 1 (Všeobecná ustanovení, §1601 až §1615) a pododdíl 2 (Zvláštní ustanovení pro dítě a nesezdané rodiče, §1615a až §1615n).

Do úpravy výživného zasáhly četné novely a zákony. Významným mezníkem byl zejména zákon o výživném pro děti (Kindeunterhaltgesetz, BGB1.IS. 666), účinný od 1.7.1998. Nový zákon tak setřel rozdíl mezi úpravou vyživovací povinnosti pro manželské i nemanželské děti (dřívější Zvláštní ustanovení pro nemanželské děti a jejich matky), pro nezletilé děti zakotvil možnost zjednodušeného řízení a celkově zlepšil procesní možnosti a získávání informací pro soudy a úřady. V roce 1998 byl také zaveden pojem privilegované zletilé dítě (privilegiert Volljährige).

V následujících bodech se věnuji vybraným institutům německé úpravy vyživovací povinnosti pro nezletilé dítě, jako jsou osoba oprávněného z vyživovací povinnosti, minimální výživné a existenční minimum pro povinného, výpočet výživného a düsseldorfské tabulky a náhradní výživné.

3.2 Vyživovací povinnost rodičů k dětem

Dle obecného ustanovení § 1601 BGB jsou si navzájem povinni poskytnout výživu příbuzní v řadě přímé bez ohledu na stupeň příbuzenství nebo na to, zda se jedná o vzestupnou či sestupnou linii (příbuzenství v řadě přímé blíže upravuje § 1589 BGB).

Oprávněným se může stát jen ten, kdo není schopen se sám živit (Bedürftigkeit, § 1602 BGB). Může však nastat situace, kdy se objeví více oprávněných osob požadujících výživné a v možnostech povinného není zajistit ho všem. Pro tento případ je v § 1609 BGB stanoveno pořadí, ve kterém se bude výživné poskytovat. Jedná se o sedm skupin, kdy na prvním místě stojí nezletilé dítě a dítě ve smyslu § 1603 odst. 2 BGB (tzv. privilegovaný zletilý), čímž mají zaručenou přednost před ostatními druhy

vyživovacích povinností. Další skupinu tvoří rodiče, kteří se stanou oprávněnými z vyživovací povinnosti na základě péče o dítě, a také manželé a rozvedení manželé, jejichž manželství trvalo delší dobu. Ve třetí skupině jsou uvedeni manželé a rozvedení manželé nesplňující podmínky předchozí skupiny, následováni čtvrtou skupinou, kterou tvoří děti, jimž nenáleží výhoda první skupiny. Poslední dvě skupiny jsou věnované rodičům a dalším příbuzným ve vzestupné linii, mezi kterými mají přednost blízcí příbuzní před vzdálenějšími.¹¹⁸

Nezletilým dětem jako oprávněným osobám z vyživovací povinnosti tak mezi ostatními náleží výsadní postavení. Stejně postavení jako mají nezletilé děti je zákonem zaručeno i tzv. privilegovanému zletilému (*privilegiert Volljährige*). Tyto osoby mají za určitých podmínek všechny výhody jako nezletilé děti, kterým jsou z hlediska práva postaveny naroveň. Stejně zacházení je jim však zaručeno pouze pokud: nedovršili 21 let, žijí dosud ve společné domácnosti s rodiči nebo s jedním rodičem, řádně studují v rámci některého všeobecného vzdělávacího programu a nevstoupili do manželství (§ 1603 odst. 2 BGB). U již zletilých osob se totiž jinak předpokládá jistá samostatnost a schopnost zajistit si vlastní výživu. Když přesto tyto osoby nejsou ekonomicky samostatné, například kvůli studiu v rámci přípravy na budoucí povolání, je i jim zachován nárok na výživné vůči rodičům.¹¹⁹

Stejně postavení a rovnocenné zacházení v otázkách výživného je od roku 1998 zaručeno také nemanželským dětem. Pokud jde o případy, kdy se nepodařilo určit otcovství, dítě nebylo počato za dobu trvání manželství nebo po jeho narození nebylo manželství uzavřeno, tak dnes ustanovení § 1615a BGB již pouze odkazuje na Všeobecná ustanovení o výživném (§1601 až §1615). I když určité zvláštnosti ohledně uplatnění práva na výživné platily ještě do 31.8.2009. V současnosti je odchýlná úprava stanovena v případě práva na výživné pro matku a otce z důvodu porodu (§ 1615l BGB), úhrady nákladů spojených s pohřbem otcem, jestliže matka zemřela během

---

¹¹⁸ KAISER, Dagmar, SCHNITZLER, Klaus, FRIEDERICI, Peter. *BGB: Familienrecht. Band 4, §§ 1297 - 1921; in Verbindung mit dem Deutschen Anwaltverein*. 2. vyd. Baden-Baden: Nomos, 2010, s. 1381 - 1386; Johannsen/Henrich, Familienrecht (Scheidung, Unterhalt, Verfahren), Kommentar, dostupné na <https://beck-online.beck.de/default.aspx>.

¹¹⁹ KAISER, Dagmar, SCHNITZLER, Klaus, FRIEDERICI, Peter. *BGB: Familienrecht. Band 4, §§ 1297 - 1921; in Verbindung mit dem Deutschen Anwaltverein*. 2. vyd. Baden-Baden: Nomos, 2010, s. 1342 - 1350; Johannsen/Henrich, Familienrecht (Scheidung, Unterhalt, Verfahren), Kommentar, dostupné na <https://beck-online.beck.de/default.aspx>.

těhotenství nebo v souvislosti s porodem (§ 1615m BGB). Uvedené rovněž platí, pokud otec dítěte před jeho narozením zemřel, nebo se dítě narodilo mrtvé. Tyto ustanovení se použijí přiměřeně i při samovolném potratu (§ 1615n BGB).¹²⁰

3.3 Minimální výživné a vliv přídavků na dítě na výši výživného

Minimální výživné

Výše výživného se stanovuje tak, aby byly pokryty všechny potřeby oprávněného dítěte (přiměřené výživné). Přiměřené výživné tedy zahrnuje všechny potřeby, které vyvstanou včetně výdajů na přípravu k budoucímu povolání, bydlení, oblečení a dalších výdajů souvisejících s výchovou oprávněné osoby (§ 1610 BGB). Pokud však není v možnostech a schopnostech rodiče toto výživné dítěti zajistit, je povinen mu poskytnout alespoň jisté existenční minimum, které je pro dítě nezbytné k zajištění základní potřeb a pro pokrytí nejnnutnějších nákladů, tedy minimální výživné (§ 1612a BGB).

Minimální výživné se v této podobě v zákoně objevuje v roce 2008 i díky rozhodnutí Spolkového ústavního soudu¹²¹, které přimělo zákonodárce k nynější úpravě minimálního výživného v § 1612a BGB.¹²²

Návod pro výpočet částky minimálního výživného je obsažen právě v uvedeném ustanovení zákona. Minimální výživné se tak určí jako procentní sazba z částky vymezené jako dvojnásobek sumy, kterou je možné odpočítat od základu pro výpočet daně (Kinderfreibetrag). Částka odpočitatelná od základu daně, která je upravená v § 32 odst. 6 zákona o daních z příjmů (Einkommensteuergesetz, EStG, dále jen „zákon o daních z příjmů“) činí 2.184 Euro ročně. Dvojnásobek částky je 4.368 Euro, tedy měsíčně jde o 364 Euro. Tato částka tvoří výchozí hodnotu pro výpočet minimálního výživného, které se díky stupňované procentní sazbě zvyšuje spolu s přibývajícím věkem oprávněného. Pokud je dítě příjemcem přídavků na dítě, je třeba tuto částku

---

¹²⁰ SCHULTE, Anette. *Eltern und Kinder: Elterliche Sorge, Umgang, Unterhalt*. 2. vyd. München: Deutscher Taschenbuch Verlag, 2002, s. 135; KAISER, Dagmar, SCHNITZLER, Klaus, FRIEDERICI, Peter. *BGB: Familienrecht. Band 4, §§ 1297 - 1921; in Verbindung mit dem Deutschen Anwaltverein*. 2. vyd. Baden-Baden: Nomos, 2010, s. 1442.

¹²¹ Entscheidung des Bundesverfassungsgerichtes, BVerfG FamRZ 2003, 1370, vom 3. April 2003, dostupné na http://www.bundesverfassungsgericht.de/entscheidungen/ls20030409_1bv1000101.

¹²² SCHOLZ, Harald, KLEFFMANN, Norbert, UECKER, Gerd, MOTZER, Stefan. *Praxishandbuch Familienrecht*. München: Beck, 2004, 20. dodatek - září 2010, 2 svazky, ERDRICH, Robert. *Kindesunterhalt*. s. 12.

(polovinu této částky, pokud jde o nezletilé dítě) odečíst i od částky minimálního výživného¹²³ (k přídávům na dítě podrobněji níže). Pro přehlednost a snadnější orientaci je výpočet minimálního výživného podrobněji vymezen v uvedené tabulce.¹²⁴

Věk oprávněného		Výpočet dle § 1612a odst. 1 BGB	Minimální výživné
1.	(0 – 5 let)	2.184 € x 2 : 12 x 87%	317 €
2.	(6 – 11 let)	2.184 € x 2 : 12 x 100%	364 €
3.	(12 – 17 let)	2.184 € x 2 : 12 x 117%	426 €

Věk oprávněného	Minimální výživné po odečtení přídávku na dítě (částky pro první a druhé dítě)	Minimální výživné po odečtení přídávku na dítě (částky pro třetí dítě)	Minimální výživné po odečtení přídávku na dítě (částky pro čtvrté dítě)
1. (0 – 5 let)	317 € – 92 € = 225 €	317 € – 95 € = 222 €	317 € – 107,50 € = 209,50 €
2. (6 – 11 let)	364 € – 92 € = 272 €	364 € – 95 € = 269 €	364 € – 107,50 € = 256,50 €
3. (12 – 17 let)	426 € – 92 € = 334 €	426 € – 95 € = 331 €	426 € – 107,50 € = 318,50 €

I když snaha o zajištění správného vývoje dítěte a zabezpečení potřeb tento vývoj podporujících i prostřednictvím výživného stojí bezpochyby v očích společnosti na prvním místě, je zde na druhou stranu zájem na zabezpečení důstojné životní úrovně i pro osobu povinného z vyživovací povinnosti. Tento záměr je naplněn prostřednictvím základní minimální částky (Selbstbehalt, Eigenbedarf), která povinnému ponechána i přes stanovenou vyživovací povinnost a která je určena k zajištění jeho základních potřeb a rovněž zabraňuje likvidačním účinkům, které by povinnost plnit výživné pro některé povinné mohla mít. Tato částka povinnému musí být ponechána bez ohledu na možné nedoplatky na výživném a zájem na jejím ponechání povinnému má přednost před plněním vyživovací povinnosti. Avšak důkazní břemeno leží v této situaci plně na

¹²³ pro srovnání KAISER, Dagmar, SCHNITZLER, Klaus, FRIEDERICI, Peter. *BGB: Familienrecht. Band 4, §§ 1297 - 1921; in Verbindung mit dem Deutschen Anwaltverein*. 2. vyd. Baden-Baden: Nomos, 2010, s. 1415 - 1418; Mindestunterhalt – Unterhalt für Minderjährige Kinder, dostupné na <http://www.unterhalt.net/kindesunterhalt/mindestunterhalt.html>.

¹²⁴ Mindestunterhalt – Unterhalt für Minderjährige Kinder, dostupné na <http://www.unterhalt.net/kindesunterhalt/mindestunterhalt.html>.

povinném, který musí jednoznačně prokázat, že jeho příjmy skutečně nepostačují ani ke splnění vyživovací povinnosti v její minimální výši. Jelikož právě povinný by se měl snažit řádně a včas plnit svou vyživovací povinnost, nekomplikovat její plnění a nevyhýbat se jí.

Pokud je povinný při zachování základní částky minima schopen plnit vyživovací povinnost pouze pro děti, jedná se o tzv. případ nouze (Mangelfall). V této situaci je plně upřednostněna vyživovací povinnost vůči dětem spolu se zachováním základního minima pro povinného, kdy ostatní vyživovací povinnosti ustupují do pozadí. Výživné vůči ostatním osobám není poskytováno buď vůbec, nebo v nižší sazbě (po odečtení částky základního minima stanovené pro danou vyživovací povinnost).

Výše částek základního minima se tedy odvíjí od pořadí vyživovacích povinností (viz § 1609 BGB). Jestliže se však jedná o výživné pro dítě, jsou sumy, které se ponechávají povinnému nižší než například u výživného mezi manžely. U výživného pro dítě je povinnému ponechána pouze tzv. nutná částka minima (kleiner oder notwendiger Selbstbehalt). Přičemž se ještě rozlišuje mezi částkou, která je ponechána rodiči, který je výdělečně činný (nově od 2015 1.080 Euro) a mezi rodičem, který žádnou výdělečnou činnost nevykonává (nově od 2015 880 Euro). Tzv. přiměřená částka minima (großer oder angemessener Selbstbehalt) je pak ponechána povinnému z vyživovacích povinností vůči zletilému (neprivilegovanému) dítěti, vůči manželu (nebo otci či matce dítěte nenarozeného v manželství) a rodičům.¹²⁵ K základním minimálním částkám určeným pro potřeby povinného a jejich vývoji se vrátím i v bodě 3.4.

Pro přehlednost a snadnější orientaci uvádím konkrétní výše základních minimálních částek opět v tabulce.¹²⁶

---

¹²⁵ pro srovnání KAISER, Dagmar, SCHNITZLER, Klaus, FRIEDERICI, Peter. *BGB: Familienrecht. Band 4, §§ 1297 - 1921; in Verbindung mit dem Deutschen Anwaltverein*. 2. vyd. Baden-Baden: Nomos, 2010, s. 1342 - 1344; Selbstbehalt beim Unterhalt – Eigenbedarf, dostupné na <http://www.unterhalt.net/blog/unterhaltsrecht/selbstbehalt-beim-unterhalt.html>.

¹²⁶ Selbstbehalt beim Unterhalt – Eigenbedarf, dostupné na <http://www.unterhalt.net/blog/unterhaltsrecht/selbstbehalt-beim-unterhalt.html>.

Vyživovací povinnost pro:	Základní minimální částka (v €)	
	od 2015	do 2014
Nezletilé dítě a privilegované zletilé dítě do 21 let (povinný je výdělečně činný)	1.080	1.000
Nezletilé dítě a privilegované zletilé dítě do 21 let (povinný není výdělečně činný)	880	800
Ostatní zletilé děti	1.300	1.200
Manžel nebo matka / otec nemanželského dítěte	1.200	1.100
Rodiče	1.800	1.600

Vliv přídavků na dítě na výši výživného

V Německu náleží přídavek na dítě každému dítěti bez dalších podmínek. Nejedná se tedy o testovanou dávku jako v České republice. Na přídavek má nárok osoba, která dítě vychovává a má v Německu trvalý nebo obvyklý pobyt nebo je zde osobou povinnou k dani. Pro Němce, kteří ani tyto požadavky nesplňují, platí zvláštní úprava dle zákona o přídavicích na dítě (Bundeskindergeldgesetz, BKGG, dále jen „zákon o přídavicích na dítě“) ze dne 11.10.1995, ve znění pozdějších předpisů. Nárok na přídavek mají oba rodiče, nebo osoba, která dítě vychovává (osvojitel, prarodič apod.), avšak přídavek bude vyplácen té osobě, která o dítě skutečně pečuje. Přídavek na dítě je poskytován do dovršení 18 let věku dítěte. Po nabytí zletilosti je možné dál pobírat přídavek, jestliže plnoletý navštěvuje nějaký studijní program a připravuje se tak na budoucí povolání nebo je veden jako uchazeč o práci, nejdéle však do 25 let. U postižených nebo podobně znevýhodněných dětí nehraje ani věk žádnou roli a přídavek je poskytován dál, pokud postižení nastalo před dovršením 25 let.

Přídavek je možné poskytovat ve dvou formách podle toho, která je pro rodiče výhodnější, přičemž tyto formy nelze kombinovat. Jedná se o možnost poskytnutí přídavku na dítě v podobě daňového odpočtu nebo jako peněžní částky. Dle § 6 zákona o přídavku na dítě činí výše přídavku pro první a druhé dítě 184 Euro měsíčně, pro třetí dítě 190 Euro měsíčně a pro čtvrté a každé další dítě 215 Euro měsíčně.

Přídavek na dítě se rovněž podílí na krytí potřeb dítěte, a proto byl zohledněn i v právní úpravě vyživovací povinnosti (§ 1612b BGB). Jelikož oba rodiče jsou ze zákona povinni poskytovat dítěti výživné, ať už se jedná o plnění této povinnosti v naturální formě (rodič má dítě svěřeno do péče a stará se o jeho výchovu) nebo ve

formě peněžní (určení pravidelně se opakující renty pro druhého povinného rodiče), mohou si na takto vynaložené plnění započítat částku odpovídající přídavku na dítě. Přídavek je možné si započítat ve výši jedné jeho poloviny, pokud jeden rodič o dítě pečuje (dle § 1606 odst. 3, věta 2 BGB), nebo v celé výši v ostatních případech. V tomto rozsahu se tedy snižuje suma peněžitého výživného poskytovaného na dítě. V případě určení výživného pro nezletilé nebo privilegované zletilé dítě se od sumy výživného tedy odečte polovina z částky tvořící přídavek na dítě (92 Euro) a v případě již zletilého dítěte lze odečíst přídavek na dítě v plné výši (184 Euro).¹²⁷

Bezprostřední souvislost se započítáním přídavků na dítě na výživné má tzv. výhoda spočívající ve větším počtu dětí (Zählkindervorteil). Jelikož výše přídavků na dítě stoupá spolu s počtem dětí, dalo by se očekávat, že tato okolnost bude zohledněna také při započtení přídavků na dítě na výživné. Avšak počet dětí a s tím stoupající částky přídavků na dítě nemá za určitých podmínek žádný vliv na částku, která se bude započítávat na výživné (§ 1612b odst. 2 BGB). Jako příklad uvedu situaci, kdy má rodič tři děti, o které se stará, tím pádem mu náleží na třetí dítě vyšší sazba přídavku (190 Euro). Jelikož pouze dvě děti má ze vztahu s osobou, která je jim povinna poskytovat výživné, nebude se ze zvýšené částky přídavku na dítě odpočítávat 95 Euro, jak by se očekávalo, ale pouze 92 Euro.¹²⁸

Na výživné se započítávají také jiná, pravidelně se opakující plnění, které jsou dítěti poskytována v případě, že nárok na přídavky na dítě je vyloučen (§1612c BGB).

3.4 Düsseldorfské tabulky

Düsseldorfské tabulky sloužící jako měřítko pro výpočet výživného, především výživného pro dítě, byly poprvé vydány v březnu 1962 Vrchním zemským soudem v Düsseldorfu. V původních tabulkách se pro určení výživného užívaly i údaje o pracovním zařazení a postavení či dosaženém vzdělání povinného a značné rozdíly ve výši výživného panovaly mezi dětmi narozenými v manželství nebo mimo něj.

---

¹²⁷ KAISER, Dagmar, SCHNITZLER, Klaus, FRIEDERICI, Peter. *BGB: Familienrecht. Band 4, §§ 1297 - 1921; in Verbindung mit dem Deutschen Anwaltverein*. 2. vyd. Baden-Baden: Nomos, 2010, s. 1419 - 1432; Kindergeld Ratgeber 2015, dostupné na <http://www.kindergeld.org/>.

¹²⁸ KAISER, Dagmar, SCHNITZLER, Klaus, FRIEDERICI, Peter. *BGB: Familienrecht. Band 4, §§ 1297 - 1921; in Verbindung mit dem Deutschen Anwaltverein*. 2. vyd. Baden-Baden: Nomos, 2010, s. 1421 - 1422.

Tabulky, které jsou výsledkem koordinačních jednání mezi soudci Vrchních soudů v Düsseldorfu, Kolíně nad Rýnem a dalších městech, odborných komisí (Deutscher Familiengerichtstag) a od roku 1992 také průzkumu mezi Vrchními zemskými soudy všech spolkových zemí, dodnes tvoří spolu se směrnicemi o výživném, které jsou rovněž vydávány jednotlivými vrchními zemskými soudy, orientační základ pro stanovení výše výživného, i když jako kritéria pro vyměření výživného jim slouží už jen věk oprávněného a rozhodný čistý příjem povinného.

Poslední úprava tabulek, o kterou se zasloužil právě düsseldorfský Vrchní zemský soud, proběhla k 1.1.2015. Došlo však pouze k zvýšení minimálních částek určených povinnému. Tato změna byla nezbytná z důvodu změny směrnice pro vyměrování sociálních dávek pro základní zajištění (zabezpečení) dle tzv. Hartzovy koncepce (Hartz IV) k 1.1.2015.¹²⁹ O navýšení částek pro určení výživného se prozatím neuvažuje. Tyto částky jsou totiž závislé na zvýšení částek pro daňový odpočet na dítě, které zůstávají nezměněny. Tabulky se aktualizují v případě potřeby, jinak v pravidelných dvouletých intervalech, proto lze další změnu očekávat počátkem roku 2017.

V nových spolkových zemích (po znovusjednocení Německa v roce 1990) se do konce roku 2007 užívaly tzv. berlínské tabulky, které obsahovaly nižší částky výživného. Vzhledem k zavedení minimálního výživného v roce 2008 však došlo k odstranění této dvojité úpravy a všechny spolkové země začaly užívat jednotné tabulky.¹³⁰

I když tabulky samy o sobě nemají sílu zákona a byly zamýšleny spíše jako všeobecná směrnice, jsou nepostradatelnou pomůckou pro německé soudy při určování výživného. Zároveň přispěly ke sjednocení soudní praxe a předvídatelnosti soudních rozhodnutí.

---

¹²⁹ Informace ke změnám sociálních dávek, dostupné na <http://www.bundesregierung.de/Content/DE/Artikel/2014/09/2014-09-16-grundsicherung-regelsaetze-steigen.html>

¹³⁰ SCHOLZ, Harald, KLEFFMANN, Norbert, UECKER, Gerd, MOTZER, Stefan. *Praxishandbuch Familienrecht*. München: Beck, 2004, 20. dodatek - září 2010, 2 svazky, ERDRICH, Robert. *Kindesunterhalt*. s. 63 - 65; Düsseldorf Tabelle 2015 – Unterhaltstabelle, dostupné na <http://www.unterhalt.net/duesseldorfer-tabelle.html>.

Pro přehlednost a snadnější orientaci zde uvádím düsseldorfskou tabulku pro rok 2015¹³¹ spolu se stručným vysvětlením významu jednotlivých sloupců.

Čistý příjem povinného z vyživovací povinnosti v €		Věk ve stupních (§ 1612 a I BGB) Částky v €				Procenta	Minimální částka určená povinnému v €
		0-5	6-11	12-17	od 18		
1.	od 1.500	317	364	426	488	100	880/ 1.080
2.	1.501-1.900	333	383	448	513	105	1.180
3.	1.901-2.300	349	401	469	537	110	1.280
4.	2.301-2.700	365	419	490	562	115	1.380
5.	2.701-3.100	381	437	512	586	120	1.480
6.	3.101-3.500	406	466	546	625	128	1.580
7.	3.501-3.900	432	496	580	664	136	1.680
8.	3.901-4.300	457	525	614	703	144	1.780
9.	4.301-4.700	482	554	648	742	152	1.880
10.	4.701-5.100	508	583	682	781	160	1.980
U příjmu přesahujícího 5.101 Euro čistého bude výživné určeno v závislosti na konkrétním případě.							

Vysvětlení a příklad výpočtu

Tabulka je rozdělena dle výše příjmů povinného a přibývajícího věku dítěte. Vrchní zemské soudy přitom vychází z nejčastěji se vyskytujících případů, tedy že povinný má povinnost poskytovat výživné dvěma osobám. Buď dítěti a druhému manželu nebo dvěma dětem. V případě, že povinnému vzniká vyživovací povinnost k vyššímu či naopak menšímu počtu oprávněných, má tato skutečnost vliv na klasifikaci příjmu. Jestliže má povinný plnit výživné jen pro jedno dítě, postoupí v tabulce do nejbližší vyšší příjmové kategorie. Pokud by vyživoval více jak dvě osoby, bude naopak zařazen do nižší příjmové skupiny.

Pro stanovení výživného je nezbytné získat údaje o čistém příjmu povinného. Ze všech zjištěných příjmů povinného se ještě odečítají paušální výdaje ve výši 5 % z tohoto příjmu. Paušální výdaje zahrnují výdaje na pracovní prostředky jako jízdné, pracovní oblečení apod. Tyto výdaje si samozřejmě mohou odečíst pouze osoby výdělečně činné a nikoli nezaměstnaní či důchodci. Až po zohlednění paušálních výdajů

¹³¹ Düsseldorf Tabelle ab dem 01. 01. 2015, dostupné na http://www.olg-duesseldorf.nrw.de/infos/Duesseldorfer_tabelle/Tabelle-2015/index.php?print=1.

je možné přistoupit k zařazení do příslušné příjmové kategorie v tabulce a určení výživného.

Příklad: Jestliže rozhodný příjem povinného (po odpočtu paušálních výdajů) činí měsíčně 1.800 €, bude zařazen do 2. příjmové kategorie (příjmy mezi 1.501 € a 1.900 €). Povinný má však zákonnou povinnost vyživovat pouze jedno čtrnáctileté dítě (3 věková skupina, věk mezi 12 a 17 lety), proto se přesouvá do vyšší příjmové kategorie (3. příjmová kategorie pro příjmy pohybující se mezi 1.901 € a 2.300 €). Tomuto zařazení odpovídá částka výživného 469 €. Částku je třeba snížit o polovinu částky tvořící přídavek na dítě (92 €, plná výše měsíčně poskytovaného přídavku na dítě je 184 €). Po provedení odpočtu je již určena konečná částka výživného 377 €, která náleží oprávněné osobě.

Částku výživného je možné určit také prostřednictvím třetího sloupce v tabulce, kde jsou uvedeny procentní sazby. Základ přitom tvoří první příjmová kategorie (příjem do 1.500 Euro), tedy 100%, která slouží jako multiplikátor pro další příjmové kategorie.

V posledním sloupci je upravena minimální částka, která musí povinnému zůstat k dispozici po splnění vyživovací povinnosti (Bedarfskontrollbetrag). Výše této částky rovněž závisí na výši příjmu povinného. Minimální částku určenou pro povinného však nelze zaměňovat s další, základní částkou minima pro povinného (Selbstbehalt, Eigenbedarf). Je totiž zásadně vyšší než základní minimum, pokud se nejedná o minimální výživné, kdy jsou tyto sumy identické (1.080 Euro). Minimální částka má pomoci vyvážit vztah mezi povinným a oprávněným. Jestliže není možné minimální částky dosáhnout, přesunuje se povinný do nižší příjmové kategorie.¹³²

3.5 Náhradní výživné

Výživné je bráno jako zákonná povinnost nejen pro povinnou osobu, ale subsidiárně i pro samotný stát, který má výživné zajistit v případě, kdy selžou ostatní možnosti, a rodina není schopná výživné zaručit. Tato situace je upravena právě v zákoně o zálohách na výživné (Unterhaltsvorschussgesetz, UhVorschG, dále jen „UVG“) ze dne 23.07.1979, ve znění pozdějších předpisů.

---

¹³² Düsseldorf Tabelle 2015 – Unterhaltstabelle, dostupné na <http://www.unterhalt.net/duesseldorfer-tabelle.html>; Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB, dostupné na <https://beck-online.beck.de/default.aspx>.

Náhradní výživné (zálohy na výživné) je dítěti za určitých podmínek ze strany státu poskytováno již od roku 1980. Mezi podmínky pro poskytnutí záloh na výživné patří trvalý nebo obvyklý pobyt na území Německa, přičemž státní příslušnost nehraje žádnou roli, a neplnění ani minimálního výživného povinným (nebo pouze částečné či nepravidelné plnění). Další důležitou podmínkou je věk oprávněného dítěte a to, že dítě žije s rodičem, který uplatňuje nárok na náhradní výživné, ve společné domácnosti.

Zálohy lze totiž ze zákona poskytovat jen do 12 let věku dítěte a pouze po omezenou dobu 72 měsíců (6 let). Od věku dítěte je odvislá i výše takto poskytnutého výživného. Základem pro zálohy na výživné je úprava minimálního výživného dle § 1612b BGB. Pro děti do šesti let činí minimální výživné 317 Euro, od této částky se odečítají také přídavky na dítě a to v plné výši (tedy celých 184 Euro). Konečná částka poskytovaná dítěti mladšímu šesti let činí 133 Euro měsíčně. Pro dítě do dvanácti let se tato částka určí stejným způsobem a jedná se o 180 Euro měsíčně.

Návrh se podává na předepsaném tiskopise se všemi potřebnými přílohami u příslušného orgánu pro ochranu mládeže (Jugendamt), který rovněž ve věci rozhoduje. Zálohy na výživné mohou úřady požadovat zpět, pokud se zjistí, že zde nebyly podmínky pro jejich vyplacení, oprávněný neplní řádně a včas svou informační povinnost vůči úřadu, poskytuje chybné či neúplné údaje, nebo došlo ke splnění vyživovací povinnosti v daném období, ve kterém došlo i k vyplacení záloh.

Povinný není v žádném případě zbaven vyživovací povinností vůči oprávněnému, i když nárok na vymáhání dlužného výživného přechází na stát, tedy orgán ochrany mládeže. Státu tedy zůstávají zachovány regresní nároky vůči povinnému. Povinný rodič je okamžitě informován o schválení nároku na náhradní výživné a vyzván k plnění, resp. k poskytnutí údajů o svých příjmech. Ze statistik jednotlivých spolkových zemí však vyplývá, že průměrně se takto vymůže okolo 19 % z částky poskytnutého náhradního výživného. Nejúspěšnější jsou přitom spolkové země Bavorsko a Bádensko-Württembersko, kde se jedná o 25 až 30 %. Nejmenší počet úspěšných regresních nároků připadá na Brémy a Berlín.¹³³

---

¹³³ Unterhaltsvorschuss durch das Jugendamt, dostupné na <http://www.unterhalt.net/kindesunterhalt/unterhaltsvorschuss.html>; Unterhaltsvorschuss, dostupné na <http://www.bmfsfj.de/BMFSFJ/Service/publikationen.did=3150.html>

4. Výživné v Rakouské republice

4.1 Právní úprava

V Rakousku je úprava vyživovací povinnosti svěřena rovněž občanskému zákoníku (Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesammten deutschen Erbländer der Oesterreichischen Monarchie, StF: JGS Nr. 946/1811, dále jen „ABGB“), z roku 1811, ve znění pozdějších předpisů. Konkrétně se jedná o první díl, hlavu pátou nazvanou výživné pro dítě (§ 231 až 234, § 235 ABGB) ve spojení s dalšími souvisejícími ustanoveními. Velkou zásluhu na sjednocení úpravy vyživovací povinnosti však mají především soudy, díky kterým je možno na mnoho otázek ohledně výživného nalézt odpověď v četné judikatuře.

V následujících bodech nebudu rozebírat úprava vyživovací povinnosti v rakouském právu komplexně, ale již jen ve stručnosti vymezím některé vybrané instituty týkající se vyživovací povinnosti a jejich právní úpravu, zejména metody a pomůcky při určování výživného a náhradní výživné.

4.2 Stanovení výživného

Výživné a jeho výše závisí na schopnostech a možnostech rodičů (např. majetek, příjem, vzdělání, situace na trhu práce) a potřebách dítěte, které závisí na věku, schopnostech, vlohách, zdravotním stavu, atd. Děti mají vůči svým rodičům nárok na uspokojení jejich přiměřených potřeb a jen pokud rodiče nejsou schopni svoji povinnost splnit, vzniká tento nárok i vůči prarodičům (§ 231 odst. 1, § 232 ABGB). Rodiče se přitom musí snažit využívat všechny své možnosti a schopnosti, zkrátka vyvinout veškeré úsilí, aby mohli řádně plnit vyživovací povinnost (tzv. Anspannungstheorie, Anspannungsgrundsatz).

Pro stanovení výživného je samozřejmě nezbytné získat přehled o všech příjmech povinného. Rozhodný je přitom jeho čistý příjem. Pokud povinnému náleží pouze podpora v nezaměstnanosti, vypočítává se výživné z této částky. Nezaměstnaný v tomto případě spolu s podporou v nezaměstnanosti dostává za určitých podmínek ještě tzv. rodinný příspěvek či příplatek (Familienzuschlag), který v podstatě přispívá na plnění výživného.

Pokud jde o výši výživného v konkrétním případě, platí v zásadě pravidlo, že čím vyšší má povinný příjmy, tím vyšší bude plnit výživné. V souladu s výše uvedenou zásadou (Anspannungsgrundsatz) budou pro stanovení výživného rozhodné reálné možnosti a schopnosti povinného a příjmy, kterých by mohl dosahovat, pokud by své schopnosti a možnosti plně využíval (fiktive Einkommen). Přitom neexistuje žádné zákonné omezení ohraničující maximální výši výživného. Jistá hranice však byla vytvořena judikaturou a jedná se o tzv. zastropování výživného nebo hranici luxusu (Luxusgrenze, Unterhaltsstopp, Playboygrenze). Tato hranice svědčí ve prospěch povinného s nadprůměrnými příjmy. V tomto případě nesmí výše výživného přesáhnout 2 - 2,5 násobek částky základního výživného. Jedná se však pouze o orientační ukazatel a vždy má přednost stanovení výživného dle konkrétních okolností případu.

Níže uvádím částky základního výživného spolu se stropovými částkami pro výživné, aktuálně platné od 01.07.2014 do 30.06.2015 (zveřejněno senátem 43 R Zemského soudu ve Vídni pro občanskoprávní věci v červenci 2014, 43 Nc 7/14b).¹³⁴

Věk	Základní částka výživného v €	Hranice od	Hranice do
od 0 do 3 let	€ 197,00	€ 394,00	€ 492,50
do 6 let	€ 253,00	€ 506,00	€ 632,50
do 10 let	€ 326,00	€ 652,00	€ 815,00
do 15 let	€ 372,00	€ 744,00	€ 930,00
do 19 let	€ 439,00	€ 878,00	€ 1.097,50
do 28 let	€ 550,00	€ 1.100,00	€ 1.375,00

Jako výchozí hodnotu a účinnou pomůcku nejen pro určení stropové částky, ale i pro stanovení výše výživného v případě rodin s průměrnými příjmy používají soudy částku základního výživného. Výživné má pokrýt veškeré, obvyklé a očekávané potřeby dítěte (bydlení, oblečení, jídlo, studium, kapesné, apod.). Všechny tyto potřeby (Regelbedarf, Durchschnittsbedarf) by mělo pokrýt právě základní, průměrné výživné. Takto vymezené základní výživné vychází čistě ze statistických údajů a zahrnuje takové potřeby, které se obvykle vyskytují u každého průměrného dítěte přiměřeně k jeho věku. Každoročně s ohledem na aktuální statistiky, které monitorují a zpracovávají

¹³⁴ Luxusgrenze, Playboygrenze, Unterhaltsstopp, dostupné na <http://www.familienrecht.at/index.php?id=1613>

výdaje rakouských domácností, jsou tyto hodnoty zveřejňovány Zemským soudem ve Vídni (viz výše uvedená tabulka).

Jako pomůcka pro určení výživného slouží soudům také metoda určení výživného pomocí procentní sazby (Prozentsatzmethode). Jedná se o metodu, která má přispět k transparentnímu rozhodování v otázkách výživného, kdy budou podobné případy posuzovány stejně. Samotný zákon žádný způsob výpočtu nenabízí, a tak i když se výživné určuje v zásadě vždy s ohledem na konkrétní případ, byla díky dlouhodobé praxi soudů vytvořena alespoň orientační tabulka, která má pomoci usnadnit výpočet výživného. Tabulka je založená na procentních sazbách, které se zvyšují spolu s přibývajícím věkem oprávněného. Výsledkem je orientační částka výživného, vypočítaná jako procento z čistého příjmu povinného. Pro lepší představu zde uvádím procentní sazby aktuálně platné i pro rok 2015.¹³⁵

Věk dítěte	Procentní sazby
0 až 6 let	16 % čistého měsíčního příjmu
6 až 10 let	18 % čistého měsíčního příjmu
10 až 15 let	20 % čistého měsíčního příjmu
až 15 let	22 % čistého měsíčního příjmu

Existuje-li více osob, ke kterým má povinný zákonnou vyživovací povinnost, zohlední se tato situace v rámci procentní sazby. Procentní sazba se tak sníží a spolu s ní se sníží i částka výživného pro každé další dítě pod 10 let o 1%, každé další dítě nad 10 let o 2%, pro manžela nebo manželku a 0 až 3 % v závislosti na jejich vlastním příjmu.

Díky procentní sazbě je možné celkem pružně reagovat na změnu poměrů. Pokud dojde ke změně poměrů, provede nové vyměření výživného příslušný okresní soud nebo i orgán sociálněprávní pomoci dětem a mládeži (Kinder- und Jugendhilfeträger, Jugendamt).

Započtení a možnost snížení vyživovací povinnosti

Na výživné se částečně započítává rodinný příspěvek (Familienbeihilfe), resp. se rodinný příspěvek odpovídajícím způsobem krátí. Rozsah započtení se řídí individuálně podle výše příjmů a výše vyživovací povinnosti.

¹³⁵ Kindesunterhalt (Alimente), dostupné na <https://www.help.gv.at/Portal.Node/hlpd/public/content/49/Seite.490500.html>.

Další příležitostí, jak snížit vyživovací povinnost, je možnost přihlídnutí k vlastnímu majetku oprávněného dítěte. Pokud má oprávněné dítě vlastní, pravidelné příjmy nebo majetek, je tato okolnost odpovídajícím způsobem zohledněna i při stanovení vyživovací povinnosti (§ 231 odst. 3 ABGB). Některé příjmy se však nepovažují za takové příjmy dítěte, jež by vedly ke snížení vyživovací povinnosti. Jedná se například o různé formy stipendií a příspěvků na vzdělání, příspěvky pro děti a rodiny a příjmy z prázdninových brigád a zaměstnání.

Naopak péče o dítě ze strany povinného rodiče v rámci práva na osobní styk s dítětem (Kontaktrecht) vyživovací povinnost nijak nesnižuje. I když dle závěrů judikatury se tato osobní péče může za určitých výjimečných okolností, kdy se nejedná o běžné vymezení práva nepečujícího rodiče na styk s dítětem, do výše vyživovací povinnosti promítnout. Rozhodující pro zohlednění této problematiky při stanovení výše vyživovací povinnosti je přitom míra úspor v domácnosti rodiče, kterému bylo dítě svěřeno do péče. V krajním případě může dojít i ke zrušení vyživovací povinnosti.¹³⁶

V případě smrti povinného přechází dluh z nesplaceného výživného na jeho dědice. Pokud bude oprávněné dítě uplatňovat svůj nárok na výživné vůči dědicům, započítá se vše, co obdrželo od zůstavitele v rámci darování pro případ smrti, zákonného dědického podílu, povinného dílu a dalších plnění. Jestliže tyto hodnoty nepokryjí dlužné výživné do předpokládané doby nabytí schopnosti se samostatně živit, tak se tento nárok přiměřeně sníží (§ 233 ABGB).

4.3 Náhradní výživné

Výživné jako zákonná vyživovací povinnosti pro nezletilé dítě je v případě jeho neplnění zajišťováno přímo státem. Základ této úpravy je obsažen v zákoně o zálohách na výživné (Unterhaltsvorschußgesetz, StF: BGBl. Nr. 451/1985 (WV), dále jen „UVG“) z roku 1985, ve znění pozdějších předpisů.

Náhradní výživné se poskytuje pouze na návrh. Návrh spolu se všemi požadovanými přílohami musí podat jménem dítěte ten z rodičů, který je oprávněn k jeho zastupování. Avšak s doručením rozhodnutí o přiznání náhradního výživného se

---

¹³⁶ ABGB-ON: Der regelmäßig aktualisierte Online-Kommentar, dostupné na <http://abgb-on.manz.at/index.html>; Kindesunterhalt (Alimente), dostupné na <https://www.help.gv.at/Portal.Node/hlpd/public/content/49/Seite.490500.html>.

stává jediným zákonným zástupcem oprávněného dítěte orgán sociálněprávní pomoci dětem a mládeži (§ 9 odst. 2 UVG). Žádost se podává příslušnému okresnímu soudu, v jehož obvodu má nezletilý bydliště (§ 10 UVG).

Nárok na náhradní výživné má dítě jako oprávněná osoba, pokud má obvyklý pobyt v Rakousku, je rakouským státním příslušníkem, občanem Evropské unie nebo je bez státní příslušnosti a nežije s povinným rodičem ve společné domácnosti ani nežije například v pěstounské rodině, výchovném ústavu nebo podobném zařízení (§ 2 UVG).

Oprávněná osoba má právo na náhradní výživné za splnění následujících podmínek (§ 3 UVG): existence v tuzemsku vykonatelného exekučního titulu a v případě neplnění vyživovací povinnosti i po vykonatelnosti daného rozhodnutí uplatnění návrhu na nařízení exekuce dle příslušných předpisů. Pokud povinný žije v zahraničí a exekuce tak musí být vedena příslušným zahraničním orgánem, musí oprávněný osvědčit, že návrh na výkon rozhodnutí byl podán v souladu s příslušnými předpisy upravujícími uplatňování práva na výživné ve vztazích s mezinárodním prvkem, že se jedná o návrh podaný u příslušných úřadů v tuzemsku, které ho postoupí daným zahraničním orgánům nebo o návrh, který bude vést bezprostředně k zahájení odpovídajícího řízení v zahraničí.

Právo na náhradní výživné je dále zaručeno, i pokud by nařízené exekuční řízení vyšlo naprázdno nebo se povinný nachází ve výkonu trestu odnětí svobody déle než jeden měsíc a nemůže tak plnit vyživovací povinnost, popřípadě za dalších podmínek uvedených v § 4 UVG.

Nárok na výplatu náhradního výživného náleží i za měsíc, ve kterém byla žádost podána, a je možné ho vyplácet nejdéle po dobu pěti let. Dobu výplaty lze za určitých podmínek opakovaně prodloužit, nejvýše o dalších pět let. Výplatu zajišťuje Vrchní zemský soud (prezident Vrchního zemského soudu, § 17 odst. 1 UVG) k prvnímu dni v měsíci vždy na měsíc dopředu k rukám pečující osoby. Výše náhradního výživného se odvíjí od sumy uvedené v žádosti a exekučním titulu. Dále také závisí na věku nezletilého dítěte, kdy se může náhradní výživné přiměřeně zvyšovat. Od 1. ledna 2015 došlo ke zvýšení maximálních (570,14 €, dosud 560,61 €) a pevných částek náhradního výživného (z dosavadních 197 € na 200 €, z dosavadních 281 € na 286 € a z

dosavadních 365 € na 371 €).¹³⁷ Zvláštní úprava ohledně možnosti zvyšování náhradního výživného platí pro poloviční sirotky (§ 6 UVG).

Jestliže oprávněná osoba nespolupracuje, v žádosti uvedla nesprávné nebo neúplné údaje, popřípadě došlo ke snížení náhradního výživného, je povinná nahradit neprávem poskytnuté dávky náhradního výživného. V případě, že povinný začal svou vyživovací povinnost plnit, je oprávněná osoba také v některých případech povinna poskytnuté náhradní výživné vrátit. Povinný však neplní vyživovací povinnost přímo oprávněnému, ale ode dne doručení usnesení o přiznání náhradního výživného plní příslušnému orgánu sociálněprávní pomoci dětem a mládeži. Z takto získaného plnění se nejprve uspokojí nároky oprávněného dítěte a poté nároky státu vyplývající z nákladů na poskytnutí náhradního výživného. I když v některých případech (§ 28 a § 29 UVG) plní povinný výživné přímo vrchnímu zemskému soudu. Tento nárok vůči povinnému na zpětné doplacení výživného se nepromlčuje (§ 26 odst. 3 UVG).

Jakmile dojde k ukončení zákonného zastoupení ze strany orgánu sociálněprávní pomoci dětem a mládeži, přechází dosud nevymožené pohledávky z vyživovací povinnosti na stát (§ 30 UVG). Jejich vymáhání na povinném je v gesci vrchního zemského soudu, který v zájmu dítěte vystupuje v insolvenčních, exekučních, soudních a jiných řízeních, která jsou vedena proti povinnému (§ 31 UVG). Pokud povinný zemře, přechází jeho pohledávky z nesplaceného náhradního výživného na dědice a tyto pohledávky mají mezi ostatními pohledávkami ze zákona přednost (§ 31a UVG). Dle zpráv ministerstva spravedlnosti se vymůže okolo 50% takto uplatněných pohledávek. I když je třeba dodat, do statistik se nezahrnují situace, kdy je zřejmé, že pohledávka státu z titulu náhradního výživného nebude uspokojena a ve vymáhání se vůbec nepokračuje nebo se od něj ihned upustí.¹³⁸

---

¹³⁷ Gesicherter Unterhalt für Kinder – Unterhaltsvorschuss der Justiz, dostupné na <http://www.justiz.gv.at/web2013/html/default/2c94848a4a70d720014a711436c20020.de.html>.

¹³⁸ Gesicherter Unterhalt für Kinder – Unterhaltsvorschuss der Justiz, dostupné na <http://www.justiz.gv.at/web2013/html/default/2c94848a4a70d720014a711436c20020.de.html>.

Závěr

Výživné pro nezletilého a jeho právní úpravu považuji za důležitou součást rodinného práva, a proto se domnívám, že by tato právní úprava měla být vyvážená a schopná pružně reagovat na různé situace, nejčastěji například neplnění výživného. Z těchto důvodů jsem se ve své diplomové práci rozhodla představit nejen českou právní úpravu, ale i slovenskou, německou a rakouskou.

Ve své diplomové práci jsem zabývala komplexním rozbořem pojmu výživného v českém právu, nejen z hmotněprávního hlediska, ale i z pohledu občanského práva procesního a práva trestního. Vymezila jsem nejen aktuální zákonnou úpravu, která je po rekodifikaci soukromého práva v České republice obsažena v občanském zákoníku, ale zaměřila jsem se i na instituty, které se do zákona prozatím prosadit nepodařilo. Nejedná se přitom o žádné české novinky, které by od základů změnily zasetou praxi v otázkách určování výživného, ale o instituty, které v zahraničí pomáhají při určování a zajišťují řádné plnění. Mám na mysli určování výživného pomocí různých tabulek, založených na procentních sazbách či statistikách, ale především na vzájemné spolupráci soudů, a také pojmy minimální a náhradní výživné.

Jde-li o zmíněné tabulky, které jsou jako pomůcka používány v Německu a Rakousku, je nutno dodat, že ani v této souvislosti často zmiňovaném Německu nebyla cesta k prosazení a respektování Düsseldorfských tabulek jednoduchá a dnešní podoby bylo dosaženo až po několika desítkách let jejich vývoje a zlepšování. Cílem tabulek je sjednotit rozhodovací praxi, aby nedocházelo k propastným rozdílům v určování výživného v jednotlivých spolkových zemích, což v tak velkém státě jako Německo není snadné. Pro účinné fungování tabulek svědčí i to, že za jejich tvorbou stojí právě samotné soudy, které spolupracují i s odbornou veřejností, a nejedná se o směrnice nastavené tzv. shora. Do budoucna si proto myslím, že by si i české soudy samy měly vytvořit vlastní tabulku, která by mohla nahradit dosavadní materiál ministerstva spravedlnosti. Ať už by se jednalo o výsledek práce krajských či vrchních soudů.

O propracovanosti německých tabulek není pochyb. Jsou v nich obsaženy nejen částky životního minima, které musí zůstat povinnému, ale jsou provázané i s částkou minimálního výživného. Na určování výživného v Německu mají vliv i přídavky na

dítě, které je třeba na výživné započíst. Toto započtení má však skutečně smysl jen pokud jsou přídavky poskytovány všem dětem jako netestované dávky a částka přídaveků, resp. jejich výše, se skutečně promítne do příjmové situace pečujícího rodiče. V tomto směru souhlasím s výklady české soudní praxe a nemyslím si, že by přídavky a podobné formy dávek státní sociální podpory měly být zohledňovány při výpočtu výživného i s ohledem na to, že se v České republice poskytují výběrově.

Česká varianta tabulek je však založená na rakouském modelu, kdy se jedná o určení výživného pomocí procentního podílu z čistého příjmu povinného rodiče. Převzetí rakouské varianty je dle mého názoru pro Českou republiku příhodnější i vzhledem k podobné rozloze obou států a právní úpravě vycházející ze stejného základu. Jelikož rakouský Všeobecný občanský zákoník (ABGB) z roku 1811 platil do roku 1918 i pro české země jako součást Rakousko-uherské monarchie, nelze jeho vliv na českou právní úpravu vyživovací povinnosti popřít, i když se pak rakouská a česká právní úprava ubírala vlastní cestou. V tomto směru by tedy šlo navázat na společnou právní historii a inspirovat se v Rakousku, i pokud jde o novodobější instituty spojené s vyživovací povinností, jako například náhradní výživné. Právě ohledně náhradního výživného zůstává situace v České republice na mrtvém bodě. Poslední snahy o zakotvení této úpravy zůstaly bez odezvy. Přitom pro inspiraci se nemusí chodit daleko, například v sousedním Slovensku funguje poskytování náhradního výživného již několik let a v Německu i Rakousku dokonce již od osmdesátých let. Úprava je založená na časově ohraničeném poskytování náhradního výživného nezletilé oprávněné osobě v případě, že povinný svou zákonnou vyživovací povinnost neplní. Díky institutu náhradního výživného tak nemůže dojít k situaci, že dítě zůstane bez své viny zcela prostředků. Avšak i přes převažující výhody této úpravy spočívající v zajištění oprávněného a sejmutí břemene vymáhání dlužného výživného, je zde slabé místo. Jedná se právě o otázku zpětného vymáhání takto poskytnutého náhradního výživného po povinném ze strany státu. Německé i rakouské statistiky nabízí skutečně nízká procenta úspěšnosti a je nutné se zamyslet, zda samotné náklady státu vynaložené na vymáhání náhradního výživného po povinném nebudou převyšovat částky, které se pak skutečně povede vymoci. Na Slovensku bylo již od varianty vymáhání náhradního výživného pro její nákladnost upuštěno. Poslední český návrh se plně inspiroval právě

slovenskou verzí úpravy náhradního výživného, která by se dle mého názoru mohla v Česku prosadit i v budoucnu.

V neposlední řadě je nezbytné věnovat se otázce minimálního výživného. V České republice se také v nedávné minulosti uvažovalo o úpravě minimálního výživného jako o určité minimální částce, která by měla zabezpečit základní potřeby dítěte. O užitečnosti této úpravy není pochyb, avšak problém spočívá v určení adekvátní výše této částky a možnosti jejího zvyšování. V Německu se ke konečné právní úpravě minimálního výživného v občanském zákoníku zákonodárce dobral až po zásahu Spolkového ústavního soudu v Karlsruhe. Minimální výživné se dnes určí jako procentní díl z částky uvedené v daňových předpisech spolu ze zohledněním již zmíněných přídavků na dítě a takto určená suma musí být dítěti poskytnuta. I když ani zde není situace černobílá a je nutno vzít v potaz i právo na důstojnou existenci povinného rodiče, pro kterého nemůže být plnění vyživovací povinnosti likvidační. Z tohoto důvodu byly stanoveny pevné sumy, ve kterých jsou zahrnuty obvyklé náklady na domácnost, bydlení a dopravu, které musí být povinnému vždy garantovány. Na Slovensku je minimální výživné rovněž zavedeno a jeho výše a následné zvyšování se odvíjí od vývoje částek životního minima. Myslím si, že zakotvení minimálního výživného by bylo vhodné i v České republice, jelikož se jedná o institut, který jednoznačně směřuje k ochraně dítěte a zabezpečení alespoň základních potřeb a zároveň se většinou jedná o částku, která je i pro povinného přijatelná. Pokud by nebylo v silách povinného zajistit ani tuto minimální sumu, je žádoucí doplnit úpravu vyživovací povinnosti právě o institut náhradního výživného, které je s minimálním výživným velice úzce provázané.

Závěrem bych chtěla zdůraznit, že při úvahách o zavedení zmíněných metod do české právní úpravy ať už předlohou bude právní úprava jakéhokoli státu či států, by se nemělo jednat o automatické převzetí zdánlivě nejvhodnější varianty. Je nezbytné se podívat do právních úprav zemí, ve kterých jsou tyto metody dlouhodobou a fungující součástí právní úpravy vyživovací povinnosti, zohlednit názory tamní odborné veřejnosti, praxi soudních orgánů a v neposlední řadě na místní právní úpravu nahlížet v historickém kontextu a poučit se z vývoje, kterým právní úprava vyživovací povinnosti prošla po zavedení těchto institutů a metod do tamního právního řádu.

Seznam použité literatury a jiných citovaných zdrojů

Knižní publikace:

ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012, 1119 s. ISBN 978-80-7208-922-2 (váz.).

HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 3. podstatně rozš. vyd. Praha: C.H.Beck, 2009, 1481 s. ISBN 978-80-7400-059-1 (váz.).

HOLUB, Milan, NOVÁ, Hana, PTÁČEK, Lubomír, SLADKÁ HYKLOVÁ, Jana. *Zákon o rodině s komentářem, judikaturou a předpisy souvisícími*. 9. vyd. Praha: Leges, 2011, 456 s. ISBN 978-80-87212-96-7.

HORVÁTH, Edmund. *Judikatura vo veciach rodinnoprávnych vzťahov*. 1. vyd. Bratislava: Iura Edition, 2012, 436 s. ISBN 978-80-8078-457-7.

HORVÁTH, Edmund, VARGA, Erik. *Zákon o rodine: komentár*. 2., preprac. a dopl. vyd. Bratislava: Wolters Kluwer, 2014, 652 s. ISBN 978-80-8168-021-2 (váz.).

HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo, 2. opravené a doplněné vydání*. Brno: Masarykova univerzita, Doplněk, 2001, 384 s. ISBN 80-210-2706-1, 80-7239-104-6.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 4. vyd. Praha: Leges, 2014, 976 s. ISBN 978-80-7502-044-4 (váz.).

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Leges, 2013, 1215 s. ISBN 978-80-87576-69-4 (váz.).

KAISER, Dagmar, SCHNITZLER, Klaus, FRIEDERICI, Peter. *BGB: Familienrecht. Band 4, §§ 1297 - 1921; in Verbindung mit dem Deutschen Anwaltverein*. 2. vyd. Baden-Baden: Nomos, 2010, 2672 s. ISBN 978-3-8329-3441-5.

KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Vyživovací povinnost po rekodifikaci*. 1. vyd. Praha: Leges, 2014, 168 s. ISBN 978-80-7502-023-9.

RADVANOVÁ, Senta, ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva: instituty rodinného práva*. 1. vyd., Praha: Beck, 1999, 227 s. ISBN 80-7179-182-2.

SLAVÍČKOVÁ, Pavla. *Právní ochrana dětí v období prvních kodifikací*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2012, 338 s. ISBN 978-80-7422-220-7 (váz.).

SCHOLZ, Harald, KLEFFMANN, Norbert, UECKER, Gerd, MOTZER, Stefan. *Praxishandbuch Familienrecht*. München: Beck, 2004, 20. dodatek - září 2010, 2 svazky, ISBN 978-3-406-61175-9; ERDRICH, Robert. *Kindesunterhalt*. 108 s. ISBN 978-3-406-43089-3.

SCHULTE, Anette. *Eltern und Kinder: Elterliche Sorge, Umgang, Unterhalt*. 2. vyd. München: Deutscher Taschenbuch Verlag, 2002, 236 s. ISBN 3-423-05648-7.

SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekodifikaci soukromého práva*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 243 s. ISBN 978-80-7478-512-2 (brož.).

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář. II, § 140-421*. 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, 1289 - 3285 s. ISBN 978-80-7400-178-9 (váz.).

ŠEVČÍK, Ludvík ml. *Vyznejte se v rodinném právu, vybrané kapitoly z nového občanského zákoníku*. 1. vyd. Brno: BizBooks, 2014, 70 s. ISBN 978-80-265-0221-0 (brož.).

ŠÍNOVÁ, Renata, ŠMÍD, Ondřej, JURÁŠ, Marek a kol. *Aktuální problémy rodinněprávní regulace: rodičovství, výchova a výživa nezletilého*. 1. vyd. Praha: Leges, 2013, 302 s. ISBN 978-80-87576-74-8 (brož.).

ŠÍNOVÁ, Renata a kol. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. 1. vyd. Praha: Leges, 2010, 362 s. ISBN 978-80-87212-50-9 (brož.).

ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek II (§ 655 až 975)*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 752 s. ISBN 978-80-7478-457-6 (Sv. 2.: váz.).

ŠVESTKA, Jiří, DVORŇÁK, Jan. *Občanské právo hmotné. 3, Díl čtvrtý: rodinné právo, díl pátý: autorské a patentové právo, díl šestý: dědické právo.* 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2009, 308 s. ISBN 978-80-7357-465-9 (váz.), ISBN 978-80-7357-466-6 (soubor).

VESELÁ, Renata a kol. *Rodina a rodinné právo, historie, současnost a perspektivy.* 2. vyd. Praha: EUROLEX BOHEMIA s.r.o., 2005, 283 s. ISBN 80-86432-93-9 (brož.).

Odborné články:

GINTER, Jindřich. Exekuce na řidičáky už přiměly stovky otců platit výživné, *PRÁVO*, Praha: BORGIS, a.s., ročník 24, č. 81/2014, č. 81, s. 1, 4.

KOVÁŘOVÁ, Daniela. Vyživovací povinnost mezi rodiči a dětmi, *Právní rádce*, 7/2014, Praha, s. 26 – 29.

KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, Ivo TELEČ. Výživné v novém občanském zákoníku, *Bulletin advokacie*. Praha, č. 3/2014, s. 23-31.

STEHLÍK, Ondřej. Zálohování výživného státem, *Právní rozhledy*, Praha: C.H. Beck, č. 5/2013, s. 159.

Seznam použitých právních předpisů:

zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, a nařízením vlády č. 409/2011 Sb., o zvýšení částek životního minima a existenčního minima

zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů

zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

zákon č. 36/2005 Z. z., Zákon o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov

zákon č. 201/2008 Z. z., Zákon o náhradnom výživnom a o zmene a doplnení zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení nálezů Ústavného súdu Slovenskej republiky č. 615/2006 Z. z.

zákon č. 601/2003 Z. z., Zákon o životnom minime a o zmene a doplnení niektorých zákonov

zákon č. 99/1963 Zb., Občiansky súdny poriadok

zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon

zákon č. 600/2003 Z. z., Zákon o prídavku na dieťa a o zmene a doplnení zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení

Bürgerliches Gesetzbuch (BGB) ze dne 18.8.1896, ve znění pozdějších předpisů

Einkommensteuergesetz (EStG) ze dne 16.10.1934, ve znění vyhlášky z 8.10.2008 (BGBl. I S. 3366, 3862), a který byl změněn čl. 5 zákona z 22.12.2014 (BGBl. I S. 2417)

Bundeskindergeldgesetz (BKGG) ze dne 11.10.1995, ve znění pozdějších předpisů

Gesetz zur Sicherung des Unterhalts von Kindern alleinstehender Mütter und Väter durch Unterhaltsvorschüsse oder –ausfalleistungen (Unterhaltsvorschussgesetz, UhVorschG, UVG) ze dne 23.07.1979, ve znění pozdějších předpisů

Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesammten deutschen Erbländer der Oesterreichischen Monarchie (ABGB), StF: JGS Nr. 946/1811, ve znění pozdějších předpisů

Bundesgesetz über die Gewährung von Vorschüssen auf den Unterhalt von Kindern (Unterhaltsvorschußgesetz 1985 - UVG), StF: BGBl. Nr. 451/1985 (WV), ve znění pozdějších předpisů

Judikatura:

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 3. prosince 1965, sp. zn 5 Cz 112/65.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 25. března 2014, IV. ÚS 1247/13.

Nález Ústavního soudu ze dne 30. září 2014, II ÚS 2121/14.

Nález Ústavního soudu ze dne 21. dubna 2011, II. ÚS 3113/10.

Nález Ústavního soudu ze dne 24. července 2013, I. ÚS 1996/12.

Nález Ústavního soudu ze dne 16. března 2006, III. ÚS 511/05.

Nález Ústavního soudu ze dne 8. dubna 2004, IV. ÚS 244/03.

Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové z 24. srpna 1992, sp. zn. 8 Co 213/92.

Rozsudek Krajského soud v Ústí nad Labem ze dne 4. května 2004, sp. zn. 10 Co 326/2004.

Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích z 26. listopadu 1993, 7 Co1388/92.

Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 18. března 1997, Nc 41/95.

Nález Ústavního soudu ze dne 15. září 2005, III. ÚS 606/04.

Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 24.4. 2006, 10 Co 976/2005.

Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 24. října 2002, 29 Cdo 329/2002.

Nález Ústavního soudu ze dne 7. března 2007, I. ÚS 527/06.

Rozsudek Krajského soud v Hradci Králové ze dne 24. září 1965, 4 Co 376/65, R 3/1966 civ.

Seznam internetových zdrojů:

Doporučující tabulka pro stanovení výše výživného, dostupné na <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=6223&d=315516>

Úmluva o právech dítěte vyhlášená Valným shromážděním OSN dne 20. listopadu 1989 dostupná na <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/umluva-o-pravech-ditete.pdf>

Životní a existenční minimum dostupné na <http://www.mpsv.cz/cs/11852>

Návrh zákona o vyživovací povinnosti k nezaopatřeným dětem a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o výživném), Sněmovní tisk 849/0, dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=849&CT1=0>

Důvodová zpráva k NOZ (konsolidovaná verze), dostupné na <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

Národná rada Slovenskej republiky, dostupné na <http://www.nrsr.sk/web/default.aspx?sid=home>

Životní minimum a minimální výživné, dostupné na <http://www.najpravo.sk/clanky/zivotne-minimum-a-minimalne-vyzivne-od-1-7-2014-ostavaju-na-urovni-roku-2013.html>, <http://www.najpravo.sk/clanky/otazniky-okolo-minimalneho-vyzivneho.html>

Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, dostupné na http://www.upsvar.sk/socialne-veci-a-rodina/hmotna-nudza/nahradne-vyzivne.html?page_id=227

Informace ke změnám sociálních dávek, dostupné na <http://www.bundesregierung.de/Content/DE/Artikel/2014/09/2014-09-16-grundsicherung-regelsaetze-steigen.html>

Düsseldorfer Tabelle ab dem 01. 01. 2015, dostupné na http://www.olg-duesseldorf.nrw.de/infos/Duesseldorfer_tabelle/Tabelle-2015/index.php?print=1

Düsseldorfer Tabelle 2015 – Unterhaltstabelle, dostupné na <http://www.unterhalt.net/duesseldorfer-tabelle.html>

Mindestunterhalt – Unterhalt für Minderjährige Kinder, dostupné na <http://www.unterhalt.net/kindesunterhalt/mindestunterhalt.html>

Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB; Johannsen/Henrich, Familienrecht (Scheidung, Unterhalt, Verfahren), Kommentar, dostupné na <https://beck-online.beck.de/default.aspx>

Entscheidung des Bundesverfassungsgerichtes, BVerfG FamRZ 2003, 1370, vom 3. April 2003, dostupné na http://www.bundesverfassungsgericht.de/entscheidungen/ls20030409_1bv1000101

Selbstbehalt beim Unterhalt – Eigenbedarf, dostupné na <http://www.unterhalt.net/blog/unterhaltsrecht/selbstbehalt-beim-unterhalt.html>

Kindergeld Ratgeber 2015, dostupné na <http://www.kindergeld.org/>

Der Unterhaltsvorschuss, dostupné na <http://www.bmfsfj.de/BMFSFJ/Service/publikationen,did=3150.html>

Unterhaltsvorschuss durch das Jugendamt, dostupné na <http://www.unterhalt.net/kindesunterhalt/unterhaltsvorschuss.html>

ABGB-ON: Der regelmäßig aktualisierte Online-Kommentar, dostupné na <http://abgb-on.manz.at/index.html>

Kindesunterhalt (Alimente), dostupné na <https://www.help.gv.at/Portal.Node/hlpd/public/content/49/Seite.490500.html>

Luxusgrenze, Playboygrenze, Unterhaltsstopp, dostupné na <http://www.familienrecht.at/index.php?id=1613>

Gesicherter Unterhalt für Kinder – Unterhaltsvorschuss der Justiz, dostupné na <http://www.justiz.gv.at/web2013/html/default/2c94848a4a70d720014a711436c20020.de.html>

Abstrakt

Cílem této diplomové práce je komplexní shrnutí a rozbor pojmu výživné pro nezletilého po rekodifikaci soukromého práva v České republice a zpětného začlenění do občanského zákoníku, spolu se zasazením pojmu výživné do historického kontextu a zhodnocením vlivu předchozích právních úprav. Kromě představení tohoto pojmu v české právní úpravě se tato práce věnuje také právním úpravám Slovenské republiky, Spolkové republiky Německo a Rakouské republiky.

Právní úpravě České republiky je věnována první kapitola. Po obecném vymezení výživného a jeho historickém vývoji následuje úprava vyživovací povinnosti a práva na výživné pro nezletilé dítě. Zaměřila jsem se na subjekty vyživovací povinnosti, tedy osobu oprávněného dítěte, které nemá schopnost se samo živit a osobu povinného, kterou je rodič nebo za určitých podmínek i další osoby, kupříkladu prarodiče. Dále jsem se zabývala jednotlivými podmínkami, které musí být splněny pro vznik zákonné povinnosti poskytovat výživné, její zánik nebo pro opětovné obnovení, spolu s kritérii pro určování výše výživného, kdy se hodnotí možnosti, schopnosti a majetkové poměry povinného a odůvodněné potřeby oprávněného. Nelze opomenout hledisko dobrých mravů a právo dítěte podílet se na životní úrovni svých rodičů.

Za nezbytné jsem považovala vymezení výživného i z pohledu občanského práva procesního a práva trestního. I když prioritou v rodinných vztazích je řešení formou dohody, dochází velice často k uplatnění práva na výživné u soudu a dlouhodobějším neplněním výživného může dojít i k naplnění skutkové podstaty trestného činu zanedbání povinné výživy.

Jelikož jsem se v rámci české právní úpravy výživného zabývala i instituty, které zůstávají prozatím v rovině úvah, rozhodla jsem ve zbytku této diplomové práce zpracovat hmotněprávní úpravu v uvedených třech evropských státech se zaměřením na tyto právní instituty. V části věnované Slovensku šlo po zhodnocení právní úpravy, již o konkrétní úpravu minimálního a náhradního výživného, ve Spolkové republice Německo o minimální výživné, Düsseldorfské tabulky anebo náhradní výživné a v Rakousku o metody určování a vyměření výživného a právní úpravu náhradního výživného.

Resümee

Das Ziel dieser Diplomarbeit ist eine komplexe Zusammenfassung und Analyse des Begriffs Kindesunterhalt für Minderjährige nach der Neukodifizierung des Privatrechts in der Tschechischen Republik und Wiedereingliederung ins Bürgerlichen Gesetzbuch, zusammen mit der Einführung des Begriffs Kindesunterhalt in den historischen Kontext und mit der Bewertung der Einflüsse der vorherigen Regelungen. Diese Diplomarbeit wird sich außer der Vorstellung dieses Begriffs in der tschechischen Rechtsregelung auch mit den Rechtsregelungen der Slowakischen Republik, der Bundesrepublik Deutschland und der Republik Österreich beschäftigen.

Das erste Kapitel wird der Rechtsregelung der Tschechischen Republik gewidmet. Nach der allgemeinen Abgrenzung des Unterhalts und seiner historischen Entwicklung folgt die Regelung der Unterhaltspflicht und des Kindesunterhalts für Minderjährige. Ich habe mein Augenmerk auf die Subjekte der Unterhaltspflicht, also auf den Unterhaltsberechtigten, der außerstande ist, sich selbst zu unterhalten, und auf den Unterhaltsverpflichteten gerichtet, wo sich um die Eltern oder unter bestimmten Bedingungen um andere Personen handelt, z.B. Großeltern. Dann habe ich mich mit den einzelnen Bedingungen beschäftigt, die für die Entstehung der gesetzlichen Unterhaltspflicht, ihr Erlöschen und oder für die Wiedererrichtung erfüllt sein müssen, zusammen mit den Kriterien für die Berechnung der Höhe des Kindesunterhaltes, wo die Möglichkeiten, Leistungsfähigkeit und Eigentumsverhältnisse des Unterhaltsverpflichteten und der begründete Bedarf des Unterhaltsberechtigten bewertet werden. Der Gesichtspunkt der guten Sitten und das Recht an dem Lebensstandard der Eltern teilzunehmen, sind dabei nicht zu vergessen.

Ich habe auch die Abgrenzung des Unterhalts aus der Sicht des Zivilprozessrechts und des Strafrechts für nötig gehalten. Obwohl als prioritäre Lösung in den familiären Beziehungen ein Abkommen gilt, wird sehr oft der Unterhaltsanspruch bei Gericht geltend gemacht und wegen der langandauernden Nichtleistung des Kindesunterhalts kann auch der Tatbestand der Verletzung der Unterhaltspflicht erfüllt sein.

Da ich mich im Rahmen der tschechischen Rechtsregelung mit Rechtsinstituten beschäftigt habe, die auf der Erwägungsebene bleiben, habe ich mich im Rest dieser Diplomarbeit für die Bearbeitung der materiellrechtlichen Regelung in den drei genannten europäischen Ländern mit Orientierung auf diese Rechtsinstitute entschieden. In dem der Slowakei gewidmeten Teil ging es nach der Bewertung der Rechtsregelung um die konkrete Regelung des Mindestunterhalts und des Unterhaltsvorschusses, in der Bundesrepublik Deutschland um den Mindestunterhalt, die Düsseldorfer Tabelle und den Unterhaltsvorschuss und in Österreich um die Methoden der Bemessung und Berechnung des Unterhalts und die Rechtsregelung des Unterhaltsvorschusses.

Title of Master thesis:

Maintenance and support of a minor (comparative study)

Klíčová slova:

výživné pro nezletilého, vyživovací povinnost

Keywords:

alimony for minor, maintenance obligation